

Българи

БРОЙ 3 | 2023

ЦЕНА – 30 Kč

Празникът на розата 2023

Светли дати

Бианка Белова в София

Конкурс за превод и есе

Карамитеви – баща и син

Книгоубежище за родни бестселъри

Осемнадесета световна среща на българските медии

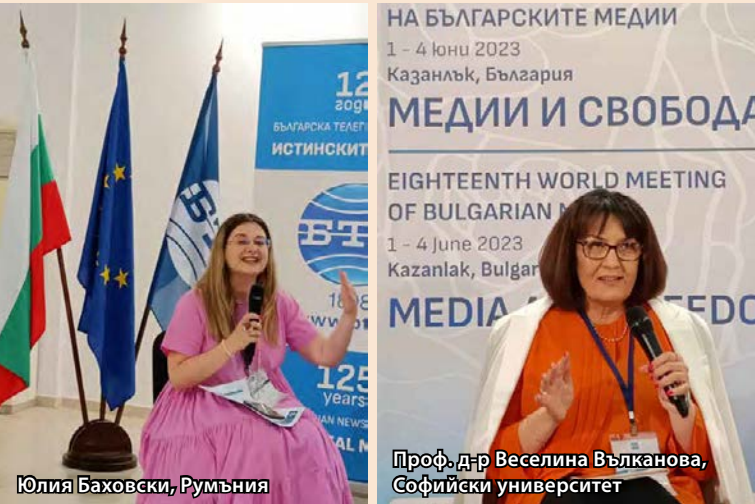
Осемнадесета световна среща на българските медии Казанлък, 1 – 4 юни 2023 г.

На откриването на срещата прозвуча българският химн.
На първия ред – Кирил Вълчев, генерален директор на БТА,
Галина Стоянова – кмет на Казанлък, Илияна Йотова – вицепремиер,
Иван Кондов – служебен министър на външните работи

Кирил Вълчев и българският президент Румен Радев

Юлия Баховски, Румъния

Проф. д-р Веселина Вълканова,
Софийски университет

Адриана Мешкова, НДФ „13 века
България“ и Фили Ладжман,
Австралия

Вицепрезидентът Илияна Йотова

Моменти от Празника на розата 2023

Скъпи читатели,

Какво по-хубаво от това да ни е празнично на душата? Когато празнуваме, сякаш поне малко ни олеква от тежкото бреме на битието. Празниците ни обединяват, скъсяват дистанцията помежду ни, карат ни да се чувстваме като част от дадена общност, от един народ или от цял един пътър свят. На празника сме всички заедно – на площадите, по улиците, в залите, на трапезата, в музеите и библиотеките, но и пред паметниците. И сякаш забравяме за различията помежду ни. Празниците са шарени и не приличат на сивите и скучни делници. Те са изпълнени с много приятни емоции и ни карат да излезем от ежедневиия стереотип, въвличат ни в кръговрата на традициите, защото са свързани и с нашата памет.

Тази година бях на 18-ата среща на българските медии в Казанлък и имах щастието да присъствам на един от най-красивите празници в България – Празника на Розата, който се чества от 1903 г. Упойващия аромат на маслодайната роза – символ на България, цветната феерия на празничното шествие, казанлъшкия розариум, в който всяка роза е кралица, уникалният Музей на розата, съхранил паметта за розопроизводството по нашите земи, красивите момичета, избрани за царици Рози, ухаещите розови полета, и още много вдъхновяващи и

запомнящи се мигове ни поднесе град Казанлък, който всяка година през май и юни разцъфтява по един наистина неповторим начин. В настоящия брой се опитах да предам, макар и накратко, някои от събитията в Казанлък, които ще нося в себе си заедно с аромата на рози. За честванията на 24 май в Прага и в Хамбург ни разказват Десислава Вилимовска, Красимира Мархолева и Красимир Проданов, а Димана Иванова, Наталия Бояджиева и Красимир Проданов ни разкриват как делничните дни могат да се превърнат в празник, когато се срещаме с хора на духа.

Вече традиционен празник в Българския културен институт в Прага е връчването на наградите на участниците в конкурса на Карловия университет за млади преводачи и есеисти, на който списание „Българи“ е медиен партньор.

Един друг, не толкова розов аспект на празнуването, ни представя Красимир Проданов. Той обръща внимание върху факта, че основно място на празничната ритуалност в наши дни са социалните мрежи и че празниците са светли дати, но пренията за националния ни празник могат да ни разединят. Дано здравият разум да надделее и да продължаваме да празнуваме заедно!

Приятно четене!

Мария Захариева

Съдържание:

Българската общност 4 - 5

Българите в Хамбург се запознаха с нашето списание / Преводачът Красимир Проданов на гости на учениците от БНУ „Възраждане“

Размисли и страсти 6 - 7

Светли дати

Слънчева храна 8

Българо-чешки връзки 9 - 15

„Европа чете“ / Премиера на романа „Островът“ на Бианка Белова в София / 11. издание на конкурса за превод и есе

Накратко 16

Култура 17 - 28

„Ние сме Земята“ / Карамитеви – баща и син / Брюксел през погледа на Ирина Папанчева / „Чудотворни икони и свети мощи на Балканите“ / Книгоубежище за родни бестселъри / Осемнадесета световна среща на българските медии

Годишнини 29 - 31

Празникът на розата в Казанлък има 120-годишна история

Пътешествия 32 - 33

Черноморската перла Созопол

In Memoriam 34

Мириам Моравцова

На корицата: Царица Роза 2023 Кристина Попова и нейните подгласнички Нона Ангелова и Дебора Маркова.

Снимка: Мария Захариева

Снимки на стр. 2: Мария Захариева

Преводачът Красимир Проданов на гости на учениците от БНУ „Възраждане“

Красимир Проданов с ученици от четвърти и шести клас на БНУ „Възраждане“

На 21 май 2023 г., няколко дни преди Деня на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност, учениците от БНУ „Възраждане“ се срещнаха с Красимир Проданов. Краси е част от екипа на сдружение „Възраждане“, негови статии можете да прочетете във всеки брой на списание „Българи“. Освен това обаче той е и преводач на множество книги от чешки на български език, като някои от тях са предназначени за деца. Именно две от преведените от него детски книги – „Клубът на странните деца“ на Петра Соукупова и „Чифтоядците“ на Павел Шрут (с илюстрации от Галина Миклинова), представи Краси на двете си срещи с ученици от 3. до 7. клас.

Срещите минаха под знака на наближавания 24 май

Краси Проданов, с типичното си сладкостомство, предположи децата да се чувстват уютно и да дадат воля на въображението си. Първата им задача беше да си представят какъв би бил светът, ако ги нямаше буквите. Всички бяха категорични, че без букви светът ни щеше да е неразбираем и хаотичен – свят, в който бихме се изгубили. Припомнихме си и колко бавно и трудно са били създавани

някога книгите – преписвани на ръка от монасите в манастирските килии. Увлекателният разказ на Краси Проданов помогна на децата да осъзнаят, че имат щастието да са заобиколени от книги, които вече далеч не са толкова скъпи и недостъпни, колкото са били някога. Разговорът се насочи и към чуждите думи, които постоянно проникват в езиците и ги променят и развиват. С общи усилия и децата дадоха много примери за чуждици в българския език.

„Клубът на странните деца“, който ни учи на толерантност

След като поговорихме за езика, дойде време и за представянето на романа „Клубът на странните деца“, в който герои са четири деца, отличаващи се по нещо от връстниците си – Мила често се „отнася“ и живее в свой собствен свят, но пък е ходеща енциклопедия на тема „Животни“, Петър се страхува от тъмното, но рисува великолепно, Катка се бори напразно с излишните си килограми, но чете много и е много грижовна към другите, а Франта има болни крака, но въпреки че ходи с патерици, се впуска в голямо приключение с останалите. Когато четиримата се запознават и започват да прекарват времето си заедно, постепенно се превръщат в

истински приятели.

Покрай героите на романа разговорът се насочи към „различните“ деца, които често остават неразбрани от връстниците си и са обект на подигравки, но всъщност са искрени приятели, умеещи да изслушват другия. Краси Проданов прочете и откъс от романа, а децата бяха особено впечатлени от розовата тарантула, която е домашен любимец на един от героите.

Светът на магичните същества

Представянето на втората книга – „Чифтоядците“ – Краси Проданов обвърза с разговор за времената, когато не е имало интернет, компютри и дори електричество и хората са ходели по седенки и са си разказвали истории. В тези истории са появяват и доста странни същества – таласъми, караконджули и много други. Оказа се, че децата са изпълнени с любопитство по отношение на живота на своите баби и прабаби и някои от тях с удоволствие биха се върнали за малко в един свят без технологии. Разказваческите умения на Краси Проданов ни пренесоха и в един друг свят – художествения свят на писателя Павел Шрут, населяван от чифтоядци – странни същества, които се хранят с чорапи. Краси подробно описа на своите любопитни слушатели как изглеждат чифтоядците, къде живеят и с какво се прехранват. Децата бяха много впечатлени, а някои от по-малките ученици наистина започнаха да се чудят дали и в техните домове не живее тайничко по един чифтоядец, любител на чорапи. За децата срещите бяха много интересни и забавни – личеше си по усмивките им, любопитството и многото въпроси, които задаваха. Поканихме Краси Проданов да ни гостува отново със следващите си преводи, а се оказа, че ще има и повод за това – отскоро българските читатели могат да държат в ръцете си преведена и третата част от историята за симпатичните чифтоядци.

д-р Десислава Вилимовска

Българите от Хамбург се запознаха с нашето списание

Срещата с тях беше част от инициативите по случай 24 май. Двигателят на всичко това стана Българското училище във втория по големина немски град.

Начинът на уредба на учебното заведение

много прилича на нашето неделно училище, основано от дружество „Възраждане“ тук, в Прага. Срещите ни в Хамбург бяха и с големите, и с децата. Първата се проведе на твърде любопитно място – във Финландската църква в града. Мултифункционалното пространство разполага с уютна библиотека, в която се състоя задушевната среща, посветена на българската литература. Дошлите българи имаха възможност да се запознаят и с нашето списание „Българи“. Очакваше ги всъщност изненада – самото списание като подарък. Разказахме им как го списваме, за кого е предназначено и какъв е обхватът на темите в него.

Хубавото е, че списанието попадна в ръцете на учители, хора с отношение към медиите и литературата. Част от броевете останаха в самото училище, други пък подарихме на един специален клуб на Българските жени и семейства в Хамбург – Група „Литература“, който организира например Фестивал на българската художествена литература в немския град.

Емоционални срещи с децата

Също толкова интересни и радостни бяха и срещите с учениците на Българското училище. Възхитихме се на празничното тържество, което бяха подготвили ученици, учители и родители – на прекрасна украсената сцена малчуганите си бяха поделили буквите на кирилицата и всяко от тях

Представянето във Финландската църква

посвети стихче на своята... Песни и танци съпровождаха мило то тържество в чест на Светите братя Кирил и Методий. После имахме възможност да представим хубави чешки детски книги в превод на български. За нашите деца от Хамбург имахме и специална изненада – сюжетът на любимата поредица „Чифтоядците“ ни провокира да научим малките ученици как се създава... чифтоядец. Всяко дете имаше за задача да си донесе чорапче, така че под зорките погледи на родителите главният ни специалист в науката чифтоядство Деница показа как се шие странното същество, което все ни отмъква чорапите...

Говорихме и за кирилицата, за мисията ни да я запазим

Българският език беше в центъра на всичко, което си казахме – нали срещите се провеждаха в чест на 24

май... Децата се заинтригуваха от това колко езика всъщност има по света, а ние ги уверихме, че от тях самите зависи да запазят българския и красив, и жив... При това начинът е лесен – като продължат да го изучават и да го използват, като пишат на български, като четат книги. Накрая всяко дете получи специална задача – да напише най-красивите български думи, за които се сеща. Учениците ги изчетеха пред аудиторията сами, а листите – едно своеобразно послание, попаднаха в една от учителките, за да видят след време децата как са се развивали техните умения и знания.

Самото училище е създадено през 2001 г.

То представлява гражданска инициатива на активни родители на принципа на сдружение с идеална цел, ръководено от Управителен и консултативен съвет. Училището постоянно се развива – започнало навремето с 10 деца, към настоящия момент то има 155 любознателни ученици. Училищният ръководител и общо десет преподавателки всяка събота създават среда, в която децата с желание и удоволствие изучават българския език и култура. Разбира се, както и в Прага, само ентузиазмът и любовта към България правят възможно функционирането му.

Нашето списание заинтригува българите в Хамбург

Красимир Проданов

Снимки: Деница Проданова

Светли дати

Пренията за националния празник на България – като всяко друго нещо напоследък, са още една възможност да се изпокараме толкова хубаво, че после да ни загорчи от всяко честване. Но какво да се прави – идеалите днес са минало, а единственото, около което се обединява обществото ни, е именно... разделението.

Националният празник обединява...

Националният празник, казва енциклопедията, е най-важният официален празник за една държава. Затова и денят, в който се отбелязва, е свързан с най-важното събитие в историята ѝ. И сега забележете – въпреки че обикновено страните имат по един национален празник, съществуват и държави, в които са повече. От което веднага в главата на всеки гласувал напоследък българин проблясва и такава мисъл: „Ами като си имаме ротационно правителство, дали пък и националният празник да не стане такъв?“. С други думи, докато начело на държавата е един министър-председател, чествуваме, да речем, както досега, **3 март**. Сменим ли го, веднага надуваме фанфарите например за **24 май**! Единственото неудобство е, ако датата на националния празник не съвпада с периода на ротация, но предприемчивите българи и на това ще му намерят колая, сигурно е!

Дата за почивка

Сред българските празници сега можем да изброим общо дузина дати, сред които са *Коледа* и *Великден*, но също така *Нова година*, *Гергьовден* или пък дните на *Съединението* и *Независимостта*. „Трудно е да се твърди, че всички те са „национални“

т.е. всебългарски – пише историкът *Петко Ст. Петков* – *редица важни исторически дати все още остават извън списъка на обявените за „официални“*. И обяснява значението на дати като **27 февруари** (учредяването на Българската екзархия), **16 април** (приемането на Търновската конституция) или пък **20 април** (избухването на Априлското въстание). Системата от празници и без друго е преходна – в периода на комунизма тя се състоеше от съвсем различ-

ни дни. Сегашният ни национален празник – 3 март, се превръща в най-важна за родината дата едва през 1991 г. Много от честванията преди това потъват в бунището на историята – например 7 ноември и 9 септември, старият национален празник, честван за първи път още през 1945 г. И това е върхът на айсберга – на практика нещата са много по-тривиални, защото българинът постепенно се отучи да чества своите важни дати. Започна скромно да ги „отбелязва“, а в наши дни просто си... почива. Макар че и тук може да отбележим няколко тенденции.

Делници за безделници

Най-популярни „светлите дати“ в календара бяха, докато държавата позволяваше сливането им с работни и следващи почивни дни, за да се създаде комфорт за населението – и съответно, отработването пак се превръщаше в полуофициален празник. Но и в единия, и в другия случай празничността се концентрираше в първите минути на обзорните емисии новини. Но пък много пътувания до Гърция или нейде другаде в чужбина започваха именно покрай светлите дати, за които сега сме готови ярост-

Коя е най-важната дата в народната ни памет?

но да спорим. Тогава и властите бяха доволни, и народонаселението – отпочинало.

Много хора обаче нямат избор и прекарват българските празници на работното си място, спорно е дори дали всички получават за това някакви надбавки – важи с пълна степен за работещите в магазини и хипермаркети, непрекъснати производства или пък в транспорта. Но добре помним, че нещата със сливане, отработване и нагласяне на датите в календара така ескалираха, че на работодателите им загорча – така сега се наслаждаваме на друг феномен. А именно, приплъзване на дати – съвпадне ли празникът с някой почивен ден, тутакси си компенсираме още с първия работен! Пак от любов към националните идеи, разбира се.

Народ само в социалните мрежи

Българите се превръщат в нация още щом като влязат в профилите си – празникът веднага е овековечен на стената с трибагеник и някой патриотичен възглас, често преливащ от всякакви грешки. Факт е, че основно място на празничната ритуалност в наши дни са именно социалните мрежи. Обикновено официалните тържествени събития са с рехавата посещаемост. Но пък колко приятно топлят патриотичното ни настроение всичките тези лайкове, колко комфорт придават на това да си българин...

Това е и един от основните проблеми с избора на национален праз-

Аргументи в полза на 24 май се споделят отдавна

ник – или запазването на стария... Въпросната дата лесно и бързо се превръща в клише, което може само да се опошли ненужно. 24 май е прекрасен пример – как точно да се кълнем с гордост в езика ни, след като той боледува сериозно вече толкова години! Пишешите правилно на български прогресивно намаляват, чуждиците са навсякъде, четенето пък запазва позиции с много усилия. А да честваш 24 май – това означава търпеливо и работливо да бродираш с буквите, с езика, денем и нощем – дни, седмици и години... цял живот. Това важи за всяко българско дело – то иска посвещение, а не говорене

или още по-лошото, трапеза. Защото иначе просто се превръща в поредното пиянство на нашия народ. С мъчно и трудно, направо непоносимо изтрезняване след това.

Национално обединение за Нова година

Втренчени в собствените си разбирания за правилно и неправилно, сме на прага да създадем ненужно пореден празник без празник – и улигани в собствените си проблеми, да пропуснем простичкия факт, че духът е бил онова, което е дало на светите Кирил и Методий, пък и на всичките Седмочисленици, силата да преобразяват, да творят. Ако сме достатъчно българи, този дух ще си личи и в нашите дела, а това означава да сме отдадени именно на сътворяването – с ръце и ум. Тогава и буквите ще са по-светли, и самите ние.

Националният празник безспорно трябва да е ден, който има категорично послание, прието от всички – при това без възможност на някого да му хрумне да го оскверни или зачеркне отново след някое и друго десетилетие. Труден е за избиране, макар че с намигване и усмивка веднага може да се роди обединяваща дата... Защо да не е 1 януари... тачен, уважаван, честит, пък и най-важното, всеобщ! Кой ще дръзне да оспори Нова година?!

Какво виждаме, когато се огледаме в България?

Красимир Проданов

Снимки: Деница Проданова

Слънчева храна

Душата е нашият компас

Щом ни е слънчево, значи и ние вървим в правилна посока. Но има моменти, в които душата сякаш се колебае. Сякаш дава знак да спрем и да помислим. Или пък да направим нещо, което ще ни изпълни със слънце. Най-опасно е да пренебрегваме знаците ѝ. Да чувстваме, че си вредим и въпреки това да продължаваме. В такива моменти обикновено си казваме, че няма как... душата обаче продължава да е нещастна. Следват разочарованията, болестите... Най-хубавата терапия за душата са онези неща, които са ни любими. Може да е разходка, среща с приятел, хубава книга... Почувстваме ли я изпълнена, тя пак показва правилната посока!

Емоциите са като бомба със закъснител

Колкото повече се трупат в нас, толкова по-голяма е вероятността да избухнат в неочаквана посока. И така да нарушим собственото си равновесие. Работата с емоциите винаги е била проблем – особено за по-чувствителните от нас. Врълхлети ли ни тъга или пък разочарование, дълго остават в нас. И определят нашето поведение. Затова е добре да разговаряме сами със себе си. Почувстваме ли се зле, просто да се попитаме откъде идва това усещане. Така да разплитаме и най-упоритата емоция. Резултатът ще е слънце – в самите нас и в отношенията ни.

Сърцето е място за чудеса и радост

Страдаме, когато го лишаваме от всичко това... А точно те са храната ни! Естественото ни състояние е онова, в което се чувстваме добре – и навсякъде виждаме нещо необикновено. Тогава сме и творчески настроени, преливаме от идеи... С други думи казано, сърбят ни ръцете да се хванем за работа. Състоянията, в които губим смисъла, означават, че сърцето спешно се нуждае от нещо хубаво! От радост и прегръдка... Почувстваме ли се така, значи е време да му подарим чудо. За да е пак голямо и даряващо. За да е отново дом на любовта.

Тъмнината е част от самите нас

Отвърщаме ѝ с любов, с усмивка. Казват, че е мъдър онзи, който опита да познае собствения си мрак. Защото животът винаги има две лица – самите ние сме доказателство за това. Без да осъждаме себе си, с много финес и лекота може да отгърнем завесата към другото си аз. Така ще сме много по-устойчиви в трудните житейски моменти. Тъмнината, която носим, наранява – от нея боли... Но тя е и стимул да растем, да се развиваме. Подсеща колко е ценен всеки слънчев лъч. Колко е важно самите ние да сме добри.

Енергийните капани ни спират

Понякога са в отношенията с другите – друг път така се подреждат обстоятелствата. Въпросът е, че изпитват силите ни, без да усетим сами в какво сме се забъркали... Пример за един такъв енергиен капан са моментите, когато се чувстваме уморени, но въпреки това продължаваме да натискаме педалите. Или пък когато си даваме сметка, че дадена ситуация е задънена улица... и въпреки това опитваме да я променим. Отговорът на всичко това се крие в грижите за самите нас. Хубаво е да ги превърнем в полезен и приятен навик. Нещо като ритуал, без който трудно можем да си представим деня. Пък и погрижим ли се за себе си, веднага виждаме всичко различно... Подходът ни е друг. Вече имаме силата да променим живота си.

Красимир Проданов

„Европа чете“ – поетично четене по случай Деня на Европа в Чешкия център в София

На 9 май от 16:30 ч. в Чешкия център в София се състоя следобедно поетично четене под надслов „Европа чете“. Събитието беше организирано от Чешкия център в сътрудничество с още 10 институции – членки на EUNIC, по случай Деня на Европа. Сред тях бяха: културните институти „Сервантес“, „Камоиш“, „Лист“, Полският институт и Посолствата на Словакия, Украйна, Гърция, Румъния, Държавният културен институт към Министъра на външните работи на Република България и Министерство на културата на Република България. Всяка институция представяше по един или двама автори, чиито стихове се прочетоха в оригинал и превод.

Четенето беше официално открито от Директора на Чешкия център – г-жа Радка Рубилина. Последваха думи на Н. Пр. Посланика на Република Чехия в България – г-н Лукаш Кауцки. Модератори на вечерта бяха Мартин Николов (Чешки център София) и Димана Иванова (Посолство на Словакия в България). Поетичните творби в превод четеха младите актьори Ивана Крумова и Иван Петров, а в оригинал бяха четени от представители на съответната институция, студенти от СУ или от самите автори.

В поетичното четене се откриха имената на съвременните млади поети Томаш Стари (Чехия) и Мартина Стракова (Словакия), които прочетоха лично стиховете си и участваха през следващите дни и на междуна-

Чешкият център организира събитието с още 10 институции

родния поетичен фестивал „Орфей“ в Пловдив, където спечелиха тематична награда „Евристика“ за любовна поезия.

Останалите поети не присъстваха лично на четенето, но творбите им прозвучаха изключително въздействащо. В оригинал четеха: Сандра Мишкеди – директор на Институт „Лист“/Унгарски културен институт (стихове на унгарския поет Адам Надашди), Мария Луиса Сантос – директор на Институт „Сервантес“ (стихове на испанската поетеса Клара Ханес), Анаиза Гордино – директор на Институт „Камоиш“ (стихове на португалските автори Марио Дионизио и Наталия Кореа), Ванина Божикова от посолството на Румъния (стихове на Никита Станеску), Елени Манова от специалност „Новогръзка фило-

логия“ на СУ (стихове на Одисеас Елитис), Ивана Иванова от специалност „Полонистика“ на СУ (стихове на Вислава Шимборска).

Лично участие в четенето взеха българският поет Антон Баев и украинската поетеса Анна Багряна. Последното участие беше на украинската поетеса. То протече много нестандартно и интересно, тъй като тя, освен че прочете стихове, ни запозна и с един нейн гост, когото е срещнала случайно – кмета на украинския град Конотоп – Артем Семенихин. Той поговори за приятелството между градовете Конотоп и Мездра и изказа огромни благодарности към цялата публика, както и към целия български народ, който проявява огромна съпричастност към съдбата на неговите сънародници по време на войната. А. Семенихин благодари и на кмета на Мездра, който приема за рехабилитация в града 50 деца на загинали украински войници. Четенето протече в атмосфера на съпричастност и споделеност на участниците му, както и на институциите, които ги представяха, към общоевропейските ценности. Достойният финал на събитието и срещата с кмета на Конотоп показаха, че за държавите от ЕС респектът към общоевропейските ценности не е само на думи, но и на дела.

Извънредният и пълномощен посланик на Чехия Лукаш Кауцки откри поетичното четене

д-р Димана Иванова

Премиера на романа „Островът“ на Бианка Белова в София

Чешката писателка с български корени представи последния си излязъл на български роман „Островът“ в Столична библиотека в София в разговор с именития писател Георги Господинов

Писателите Георги Господинов и Бианка Белова на представянето на „Островът“ в Столична библиотека, 4 юни 2023 г.

На 4 май от 18:00 ч. в Литературния клуб на Столична библиотека се събраха десетки почитатели на творчеството на чешката писателка с български корени Бианка Белова. Този път специален повод за събитието беше току-що излезлият ѝ трети роман на български език – „Островът“ в превод на Деница Проданова.

Романът излиза със специалната марка на изд. „Изида“, където са отпечатани и първите два романа на български език на Бианка Белова – „Езерото“ (2018) в превод на Васил Самоковлиев и „Мона“ (2022) в превод на Деница Проданова. Всички бяха радостни от факта, че на вечерта присъстваше лично и самата авторка, а специален гост на събитието беше именитият български писател Георги Господинов.

Домакините на вечерта – поетът **Петър Чухов** от Столична библиотека, организатор на събития към Литературния клуб на библиотеката, и директорката на Чешки център София **Радка Рубилина** приветстваха гостите. Рубилина прочете свое четиристишие, вдъхновено главно от мотива за лабиринта в творчеството на **Георги Господинов** и от мотива за

водата в романите на Бианка Белова. Преводач на вечерта от и на чешки език беше **д-р Йорданка Трифонова**. За творчеството на Бианка Белова с акцент върху последния ѝ роман „Островът“ говори известната бохемистка и литературна критичка, преподавател в СУ „Св. Климент Охридски“ – **доц. Ани Бурова**, която изпълняваше и ролята на модератор на вечерта. Тя подчерта, че романите на Бианка Белова имат изключително щастлива съдба в България, тъй като преводите им излизат почти веднага след като книгите са публикувани в оригинал. Бохемистката направи кракък, но много задълбочен прочит на последния излязъл на български език роман на авторката. Каза, че това е много интересна книга, тъй като тя се връща към „изконните градива на литературата“ – от една страна, към разказването на истории, а от друга – към пътуването като към един от най-старите, архетипни романо̀ви, приказни и митологични сюжети. Според А. Бурова този роман е „пъзел от истории“, в който главният герой е разказвач на измислени истории, приказки и истории от неговия собствен живот. Литературната критичка обясни, че в романа се преплитат

различни форми на разказване – дневник, разказ в разказа и романо̀ви истории. Ани Бурова припомни и мнението на чешките критици, които сравняват книгата с „Приказки от хиляда и една нощ“ и „Милионът“ на Марко Поло. Книгата представя и други класически теми – за любовта, съзряването. Тези теми обаче винаги са представени по един абстрактен начин, интерпретацията не е никога конкретна – мястото в романа е „островът“, силно условно място, вариращо около действителността, действието е ситуирано в едно потминало време, вероятно средновековно, а мястото е универсализирано, за да създаде по-абстрактно значение.

След анализа на Ани Бурова последваха уводни думи на благодарност на Бианка Белова и четене на откъс от книгата в оригинал от авторката, а в превод откъса прочете Йорданка Трифонова. Последваха и думи на издателя **Пламен Тотев**, управител на изд. „Персей“. Той припомни колко важно е било за бащата на авторката инж. Бечо Бечев романите ѝ да бъдат известни на българската публика. Пламен Тотев си спомни за кръщението на първия издаден роман на български език на авторката – „Езерото“ в Кърджали, когато инж. Бечо Бечев разлива шампанско по страниците на книгата, което е типична чешка традиция. За съжаление, Бечо Бечев не е вече между живите и *българското издание на втория си роман – „Мона“ Бианка Белова посвещава именно на паметта на баща си*. Пламен Тотев сравни последния роман на авторката „Островът“ със „съкровищница от истории“ и каза, че тя е „изключително увлекателно четиво за възможно най-широк кръг от читатели“. Той издаде и малко от бъдещите планове на изд. „Изида“, а именно да публикуват и следваща книга на авторката, която тя в момента подготвя на чешки език. Особен чар и смисленост на събитието придаде обстоятелството, че на

вечерта присъстваше българският писател Георги Господинов, който се познава дълго с Бианка Белова, тъй като двамата са присъствали през годините на редица церемонии по връчване на литературни награди. Двамата се срещат за първи път през 2019 г. при присъждането на полската награда „Ангелус“ за най-добър роман от Централна и Източна Европа, присъдена тогава на Георги Господинов за книгата му „Физика на тъгата“, преведена на полски език от Магда Питлак.

През останалото време от литературната вечер авторите Бианка Белова и Георги Господинов отговаряха на интересни въпроси от страна на модераторката и на публиката.

В разговора с чешката си колежка Георги Господинов спомена, че на разказването му на истории е оказал влияние не само Х. Л. Борхес, но на първо място неговата баба. Той попита Бианка Белова дали смята, че детството е повлияло по някакъв начин върху писането ѝ. Авторката сподели, че детството е важен етап от живота ѝ, който я е формирал като човек, и със сигурност има отражение върху книгите ѝ. Първият роман, който остава само като ръкопис, тъй като не е достатъчно добър, за да бъде публикуван, е за баба ѝ. Категорично обаче Бианка Белова смята да се върне към темата, да редактира произведението си и да го публикува в бъдеще. Следващият въпрос от страна на доц. А. Бурова към двамата автори беше свързан с влиянието, което пандемията е оказала върху писането на последните им романи и дали и как

епидемията е повлияла цялостно на обществото ни. Б. Белова обясни, че е писала „Островът“ по време на пандемията и е имала много време за четене на истории за смъртта, книги бестиарии, направила е асоциацията с чумната епидемия от миналото и всичко това се вижда в самото ѝ произведение. А що се отнася до цялостно влияние на пандемията върху обществото, тя обясни, че счита, че тя е променила изцяло начина на живот на хората, поляризирала е обществото и хората са започнали да се учат да прекарват време и сами. Г. Господинов си спомни, че е довършил последния си роман „Времеубежище“ точно в навечерието на пандемията, края на февруари, и цитира едно ключово изречение от романа: „ще настъпи една пандемия от миналото, която ще ни залее всички“. Преживял е странно приключение – за пръв път книгата му е обикаляла разни места, изпращана само по поща, тъй като събитията бяха забранени, а книжарниците бяха затворени.

Следващото тематично ядро, около което Ани Бурова формира въпросите си, беше за стереотипа на източноевропейските литератури. Тя попита двамата автори как се чувстват, когато ги определят като представители на тези литератури. Г. Господинов беше категоричен, че има такъв стереотип, против който той се бори, но беше и щастлив от факта, че полската писателка Олга Токарчук например е изказала мнение, че и българската литература е част от средноевропейските, не източните, каквито са например гръцката и турската. Каза, че

проблемът е по-скоро идеологически и че автори като него и Бианка Белова се борят против общата представа и създават произведения, които да обсъждат общеевропейски въпроси. Чешката авторка също сподели, че в западните държави я определят като източноевропейска авторка, което доказва факта, че те не гледат географски на тези литератури, а по-скоро идеологически – като на литератури на държавите – бивши съдружнички на СССР.

Последният изключително актуален въпрос, който предизвика дискусия, зададе директорката на Чешкия център Р. Рубилина. Той беше относно войната в Украйна и дали авторите считат, че войната би могла да повлияе върху творчеството им. Бианка Белова каза, че темата е много тежка и силна и затова има нужда от време, през което тя да отлежи в паметта, но вероятно ще пише за това. Георги Господинов сподели, че много дълго е мислил през това време как да обясни проблема за войната на дъщеря си. Той беше категоричен, че мислейки за това, човек откроява две мнения и трябва да реши на коя страна да застане – дали на страната на детето от Украйна, което е тръгнало нанякъде и прекосява граници с лист с изписан на него телефонен номер, или на противоположната страна на агресора.

А. Бурова откри любопитен паралел между дебютните произведения на двамата автори – това са „Сантиментален роман“ на Бианка Белова от 2009 г. и „Естествен роман“ на Георги Господинов от 1999 г. Заглавията на произведенията звучат подобно, но естетиката им, напротив на очакванията, не е огледална.

Историите на Бианка Белова не ни правят по-щастливи, защото невини имат добър край, но те ни правят със сигурност по-мъдри и чувствителни към общочовешките проблеми и теми като добро и зло, живот и смърт, любов и изневяра. За да не останем разочаровани като княгиня Нурит от „Островът“, трябва винаги да си припомним думите на разказвача и неин възлюбен Изар: „Та нали историите ни предпазват от нищетата и грозотата на този свят?“

Бианка Белова раздава автографи в София

Резултати от конкурса за млади преводачи и есеисти 24 май 2023 година

Посветен на 1160 години от Великоморавската мисия на светите братя Кирил и Методий

Класиране

I. Превод от български на чешки език на разказа „Щурец под прозореца“ на Стефан Бонев

1. място

Милена Рангелова – студентка в бакалавърска програма „История на културата“ (3. курс), Философски факултет, Университет в Пардубице

2. място

София Гюлеметовова – студентка в специалност „Южнославянски изследвания“, профил „Българистика“ (бакалавърска програма, 3. курс), Философски факултет, Карлов университет

3. място

Александра Калесова – студентка в специалност „Южнославянски изследвания“, профил „Българистика“ (бакалавърска програма, 3. курс), Философски факултет, Карлов университет

II. Превод от български на чешки език на стихотворението „Горчивата наука“ на Иван Ланджев

Няма класирани.

Двете участнички получават поощрителни награди – грамота за участие и стихосбирки на И. Ланджев:

Йоханка Маркова – студентка в бакалавърска програма „Хуманитарно образование“ (3. курс), Факултет за хуманитарни науки, Карлов университет

Сабина Мехич – студентка в магистърска програма „Южнославянски изследвания“, (1. курс), Философски факул-

тет, Карлов университет

III. Есе на български език на тема „Странните неща“

1) Студенти от КЮБИ ФФ КУ

1. място – не се присъжда

2. място

Александра Калесова – студентка в специалност „Южнославянски изследвания“, профил „Българистика“ (бакалавърска програма, 3. курс), Философски факултет, Карлов университет

3. място

София Гюлеметовова – студентка в специалност „Южнославянски изследвания“, профил „Българистика“ (бакалавърска програма, 3. курс), Философски факултет, Карлов университет

2) Ученици от БСУ „Д-р Петър Берон“, Прага

1. място

Борис Първанов – ученик в X клас на БСУ „Д-р Петър Берон“, Прага

2. място

Катрин Милорчева – ученичка в VIII клас на БСУ „Д-р Петър Берон“, Прага

3. място

Николай Иванов – ученик в X клас на БСУ „Д-р Петър Берон“, Прага

Грамота за участие

Виктория Тодорова – ученичка в X клас на БСУ „Д-р Петър Берон“, Прага

Жури в състав: доц. д-р Гина Бакърджиева – лектор по български език, КЮБИ ФФ КУ; д-р Марцел Черни – литературовед, КЮБИ, Славянски институт ЧАН; д-р Якуб Микулецки – литературовед, Славянски институт ЧАН; Снежана Таскова – преподавател по БЕЛ в БСУ „Д-р П. Берон“; Володя Гоцев – директор на БКИ.

11. издание на конкурса за превод и есе

На 7 юни 2023 г. в галерията на Българския културен институт се извърши награждаване на участниците в традиционния конкурс за превод и есе, организиран ежегодно от Катедрата по южнославянски и балканистични изследвания към Философския факултет на Карловия университет. На събитието присъстваха проф. Хана Гладкова и д-р Ярослав Отченашек от Карловия университет, директорката на БСУ „Д-р Петър Берон“ Мария Носикова и учителката по български език и литература Снежана Таскова, етнохореологът Диляна Курдева, Мария Захариева – председател на сдружение „Възраждане“, ученици и студенти, представители на българ-

ската общност в Прага.

„Много се радвам, че се събираме тук за единадесети пореден път“, каза главният инициатор на конкурса доц. д-р Гина Бакърджиева, лектор по български език, КЮБИ ФФ КУ. Тя благодари на Катедрата по южнославянски и балканистични изследвания за подкрепата и се обърна с благодарствени думи към проф. Хана Гладкова и д-р Ярослав Отченашек, като подчерта, че конкурсът не би могъл да се осъществи без помощта на Българския културен институт, който е домакин на събитието и осигурява наградите.

„Благодаря и на списание „Българи“ – медиен партньор на конкурса – и

на неговия главен редактор Мария Захариева, която дава публичност на конкурса и винаги ни е подкрепяла“, каза доц. д-р Гина Бакърджиева. Тя поясни, че през изминалите години организаторите се опитват да привлекат участници не само от Карловия университет, но и от Масариковия университет в Бърно и от Университета в Пардубице. В конкурса ежегодно се включват и ученици от БСУ „Д-р Петър Берон“ в Прага. „Прежеждането и писането са самостоятелни занимания. Преводачът е самотен бегач на дълги разстояния. Преводачът е и човекът, който осъществява връзката между две култури и два езика, а преводът е мост

между различните култури“, сподели доц. Бакърджиева.

Конкурсът се провежда в три секции. Творбите за превод са разказ и стихотворение – предимно на съвременни български автори. Третият вариант за участие е написване на есе по зададена тема.

Доц. Бакърджиева представи избрания тази година за превод разказ „Щурец под прозореца“ на Стефан Бонев от книгата му „Странни неща“. Благодарение на заглавието на книгата възниква и идеята за темата на есето „Странни неща“. За превод от български на чешки език е избрано стихотворението „Горчивата наука“ на поета Иван Ланджев.

Последва връчването на наградите на класираните млади преводачи. Володя Гоцев – и. д. директор на БКИ, съобщи, че книгите, осигурени за

Александра Калесова, доц. д-р Гина Бакърджиева и Володя Гоцев, и. д. директор на БКИ

наградите, са на издателство „Колибри“. Участниците получиха и книгата на Дилияна Курдова „Размисли върху българската женска носия“.

Мария Захариева

Щурец под прозореца

Живееше на квартира в един от крайните квартали. Косата му беше пепеляворуса, а лицето – обсипано с лунички. Нямахме приятели. Опитвахме се да дружим с колегите си от института, но не се получаваше нищо. Съзнавахме, че това се дължи на мълчаливостта и затворения му характер, но не искаше да се промени. Такъв си беше. И колегите му го отбягваха, като виждаха, че не могат да завържат разговор с него. Впрочем Яник беше свикнал, а и предпочиташе да живее сам.

Но не беше само това. Той смяташе, че има нещо в очите си. Веднъж, още когато кандидатстваше в института, една бъдеща негова колежка му беше казала, че има змийски поглед. Яник после дълго се гледа в огледалото, докато наистина откри една втръненост, която едва ли беше змийска, но сигурно не беше много приятна за околните. Оттогава почти винаги когато беше в компания, слагаше тъмни очила. Всички така свикнаха с тях и с обяснението, че има болни очи, та не можеха да си го представят иначе. Постепенно и Яник започна да си вярва, че очите му не са добре и че ако само за миг свали очилата си, ще ослепее. Иначе в училището беше добър. Изпитите си от първия семестър издържа само с шестици. Преподавателите се учудваха от тъмните очила и лаконичността, с която говореше, и ги считаха за сигурен признак, че го чака блестяща кариера. Но Яник знаеше, че никаква кариера няма да има. Успехът му беше добър, защото четеше много, а четеше, защото иначе нямаше какво друго да прави след лекции. Но скоро и това му омръзна.

Всички се изненадаха, когато след третия семестър „професорът“ взе само един изпит с четворка, а на останалите едва закърпи тройките заради името, което си беше създавал сред преподавателите. След това той стана още позатворен. Съвсем престана да ходи на лекции, а колегите само вдигаха недоумяващо рамене зад гърба му.

Cvrček pod oknem

Stefan Bonev, přel. Milena A. Rangelova

Bydlel v podnájmu v jedné z okrajových čtvrtí. Vlasy měl popelavě blond a obličej posetý pihami. Kamarády neměl. Snažil se bavit s kolegy z vysoké, ale nikdy z toho nic nebylo. Uvědomoval si, že je to kvůli jeho mlčenlivosti a uzavřené povaze, ale měnit se nechtěl. Byl už zkrátka takový. A kolegové se mu vyhýbali, když viděli, že se s ním nejde dát do řeči. Ostatně Janík už na to byl zvyklý a žil i raději sám.

Ale nebylo to jen o tom. Myslel si, že má něco v očích. Jednou, ještě když se hlásil na vysokou, mu jedna jeho budoucí kolegyně řekla, že má hadí pohled. Janík se pak na sebe dlouho díval v zrcadle, dokud skutečně neobjevil jakousi upřenost, která byla asi těžko hadí, ale určitě nemohla být příliš příjemná pro jeho okolí. Od té doby, skoro pokaždé když byl ve společnosti, nosil tmavé brýle. Všichni si na to tak zvykli i na vysvětlení, že má nemocné oči, že už si ho jinak ani neuměli představit. Postupně i sám Janík začal věřit, že nemá v pořádku oči, a že kdyby si i na okamžik sundal brýle, oslepl by.

Ve studiu byl jinak dobrý. Zkoušky z prvního semestru udělal na samé jedničky. Vyučující se divili jeho tmavým brýlím a lakoničností, s kterou mluvil, a brali to za jasný důkaz toho, že ho čeká zářná kariéra. Ale Janík věděl, že žádná kariéra nebude. Znamky měl dobré, protože hodně četl, a četl, protože po přednáškách neměl co jiného na práci. Ale i to ho brzy omrzelo.

Všechny překvapilo, když „pan profesor“ dal po třetím semestru pouze jednu zkoušku na dvojku a zbytek udělal s odřehnutými ušima na trojku, a to pouze díky jménu, které si u vyučujících udělal. Poté se stal ještě uzavřenějším. Úplně přestal chodit na přednášky a za zády mu nad tím jeho kolegové jen nechápavě krčili rameny.

Posledními roky svého studia Janík sotva prolezl. Po ukončení studia ho poslali na práci do jednoho malého městečka na severu. Odtamtud ho zas poslali na jednu ještě vzdálenější a za-

Последните години от следването си Яник буквално избута. Когато завърши, го разпределиха в едно малко градче на север. Оттам го препратиха в едно още по-отдалечено и затънтено село, където веднага го назначиха за началник-гара. Всичко това беше за Яник като дар божи. Гарата представляваше разнебитена едновременна постройка, каквито беше виждал само по филмите. Нареди си една стаичка в пристройката и остана да живее там. По единствения коловоз минаваха два влака дневно, единият от които беше бърз и не спираше тук. Пътниците бяха малко, а пък и селото беше отдалечено, така че той не правеше впечатление с тъмните си очила и особения си характер. Освен това железничарската униформа и фуражката се сливаха с тъмните стъкла на очилата му и, както той смяташе, му придаваха почти офицерски вид. Единственият човек, с когото говореше, беше Ваня, пощенската раздавачка, която идваше да прибира оставената от влака поща. Тя беше около тридесетгодишна жена, с тежка черна плитка и палави като самата нея гърди, които надничаха от деколтето. Всички в селото знаеха, че е стара мома и никой не се зачуди, че откакто има нов началник-гара, пощата почти винаги закъсняваше. Яник се чувстваше малко неловко в нейната компания, но не се смущаваше от шегите и закачките ѝ, защото обикновено в такива моменти бяха сами. Понякога, когато наблюдаваше скрит зад тъмните си очила ямичката между порозовелите от слънцето гърди, си мислеше, че може да има нещо общо с нея. Нещо, което не е имал с никоя друга жена и от което доскоро се срамуваше. Но при мисълта, че тя рано или късно ще се сблъска със змийския му поглед, той само се отдръпваше и наместваше с ръка очилата си, сякаш се боеше да не паднат. Тя неведнъж го бе питала защо не сваля черните си очила, но той винаги отговаряше, че без тях може да ослепее. Ваня само кимаше с широко отворена уста и го гледаше недоверчиво. Яник не искаше да я загуби. Постепенно привикна със застояванията ѝ, които започнаха да стават все по-дълги. Наближеше ли седем часът, той се сресваше, напръскваше се с дезодорант, заставаше зад гарата, очаквайки я да се появи с велосипеда и голямата си чанта през рамо в края на пътя. Една вечер, когато Яник се канеше да си ляга, на вратата се почука. Обикновено никой не го търсеше, а още повече по това време. Поколеба се за миг, но отвори. На прага стоеше Ваня. Той щракна ключа на осветлението и в този миг жената свали очилата му. Яник закри очите си с ръка и тръшна вратата пред нея. После пушна резето и угаси лампата. Нямаше нужда от светлина, за да се ориентира в тъмното. Почувства се изигран. Стисна юмруци и заблъска по стената. Никога не беше изпадал в такова състояние. – Видя, нали! – изкрещя той. – Сега се махай! Зад вратата се чуваха ридания. Яник махна резето и отвори. Ваня плачеше, подпряла гръб на стената. Вдигна мокрите си очи към неговите. Яник не отмести поглед. Издържа! – Да, видях, глупчо! – проплака Ваня. – Това са най-хубавите и най-чистите очи, които някога съм срещала. Някакъв щурец под прозореца се мъчеше да заглуши скърцането на пружината и далечния вой на локомотивна

padlejší vesnici, kde ho hned jmenovali přednostou stanice. To všechno bylo pro Janika jako dar z nebes.

Nádraží bylo zchátralá zastaralá stavba, jaké vídal jen ve filmech. Zařídil si jeden pokojík v přístavku a zabydlel se tam. Po jediné koleji projížděly dva vlaky denně, z nichž jeden byl rychlík a nezastavoval tu. Cestujících bylo málo a ostatně i vesnice byla vzdálená, takže se svými tmavými brýlemi a zvláštní povahou nevzbuzoval velkou pozornost. Kromě toho, jeho železničářská uniforma a brigádýrka splývaly s tmavými skly jeho brýlí a domníval se, že mu dodávaly téměř důstojnický vzhled.

Jediný člověk, se kterým mluvil, byla Vaňa, pošťačka, která si chodila vyzvednout poštu doručenou vlakem. Byla to zhruba třicetiletá žena, s těžkým černým copem a hravým, jako ona sama, poprsím, které jí vykukovalo z výstřihu. Všichni na vesnici věděli, že je starou pannou a nikoho nepřekvapilo, že od té doby, co mají nového přednostu, chodí pošta téměř vždy se zpožděním. Janik si v její společnosti připadal trochu trapně, ale z jejich vtipů a popichování si nic nedělal, protože většinou byli v takových chvílích sami. Občas si myslel, když skryt za svými tmavými brýlemi sledoval důlek mezi jejími sluncem narůžovělými řadry, že by mezi nimi mohlo něco být. Něco, co s žádnou jinou ženou neměl, a za co se donedávna styděl. Ale při pomýšlení, že se dřív nebo později setká s jeho hadím pohledem, se jen odtáhl a rukou si postrčil brýle, jako by se bál, že spadnou.

Nejednou se ho ptala, proč své černé brýle nesundává, on jí však vždy odpovídal, že by bez nich mohl oslepnout. Vaňa jen přikyvovala s široce otevřenými ústy a nedůvěřivě se na něj dívala.

Janik o ni nechtěl přijít. Postupně si zvykl na to, jak se u něj zdržovala, poslední dobou čím dál tím déle. Blížila-li se sedmá hodina, učesal se, nastříkal se deodorantem a stoupl si za nádraží, kde čekal, až se se svým kolem a velkou brašnou přes rameno objeví na konci cesty.

Jednoho večera, když se Janik chystal spát, někdo zaklepal na dveře. Většinou ho nikdo nesháněl, a už vůbec ne touto dobou. Chvilí váhal, ale otevřel. Na prahu stála Vaňa. Cvaknul vypínač osvětlení a tu mu žena sundala brýle. Janik si rukou zakryl oči a zabouchl před ní dveře. Poté zamkl a zhasl lampu. Nepotřeboval světlo, aby se orientoval ve tmě.

Připadal si obelstěný. Sevřel pěsti a zabouchal do zdi. Nikdy se do takového stavu nedostal.

„Vidělas, že?“ zakřičel. „Teď vypadni!“

Zpoza dveří byl slyšet brek. Janik odemkl a otevřel. Vaňa plakala opřená zády o zed'. Zvedla své usazené oči k těm jeho. Ja-

Милена Рангелова

сирена. По пода се търкаляха дребни черни стъклъца и проблясваха на влязлата през прозореца лунна светлина. Беше късно лято.

Стефан Бонев. *Странните неща.*
Пловдив: Летера, 2015, с. 125 – 128.

Стефан Бонев е български писател. Роден е на 04.04.1961 г. в Сливен. Висше образование завършва в София. От 1987 г. до края на живота си живее в Пловдив. Работи като инженер, журналист и PR специалист. Автор е на сборниците „Разкази за двама“ (2005), „Изпит по летене“ (2009), спечелил награда „Пловдив“, „Пред прага на храма“ (2012) и „Странните неща“ (2015). Негови разкази са публикувани в две антологии в САЩ през 2003 г. („Thresholds“ и „Two lines“). През 2012 г. Бонев организира експериментален конкурс, носещ името „Недоизречено“. Умира на 27.04.2016 г. в Пловдив.

nik neuhnul pohledem. Vydržel to.

„Ano, viděla jsem, ty trubko,“ vzlykla Vaňa. „To jsou ty nejkrásnější a nejčistší oči, které jsem kdy potkala.“

Nějaký cvrček se pod oknem snažil přehlušit vrzání pružiny a dálného vytí sirény lokomotivy. Po podlaze se válela drobná černá sklíčka a probleskávala v oknem vniklém měsíčním svitu. Bylo pozdní léto.

Милена Рангелова е българка, родена и израснала в Прага. Въпреки че никога не е живяла в България, искрено почита и цени културата на страната. Понастоящем е студентка в 3. курс на бакалавърската програма „История на културата“ в Пардубицкия университет. През академичната 2022/2023 година е на обучение в университета „Монтен“ в Бордо, Франция, в рамките на програма Еразъм+. Подготвя бакалавърска работа на тема „България през погледа на френската публицистика (1876 – 1915)“.

Странните неща

Странните неща са около нас, но са не по-малко забележими от ежедневните.

Странното е често срещано, особено в сънищата, когато човешкото съзнание продължава да работи. В сънищата се преплитат лица на хора, животни, места, на които сме попадали, а и такава, на които не сме били никога. Сънищата са жилището на нашето въображение, в което живее и странното...

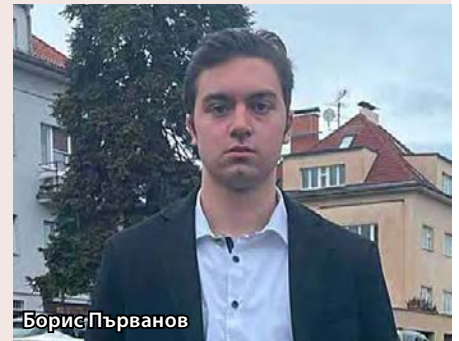
Странно означава още чудно, необичайно, особено. Има и още едно значение, което е остаряло; според тълковния речник означава – който е от чужда страна, далечен, екзотичен. И ако приемем това определение, то всеки ден и всичко, което виждаме около нас, е странно. Защото ние не сме в родината си България, а в Чехия, в нейната столица Прага. И така, вървим по улица „Парижка“, в сърцето на Прага, една от нейните главни улици. Тук има много бутици на модни европейски къщи, в които е висшата съвременна мода. Но странното е, че тук, по тези места, точно на тази улица е бил старият еврейски квартал. Човек трябва да се порови из старинните чешки легенди, за да открие следната история:

През 17. век там е живял равинът Йехуда. Той имал доста езотерични познания, но също така изучавал природни науки, астрология и алхимия. Веднъж равинът бил посетен от император Рудолф II, на когото домът на равина се сторил малък и беден.

Но когато императорът влязъл вътре, се удивил. Отвътре изглеждал като дворец – големи помещения, скъпи килими, картини и цветя и навсякъде злато и мрамор. В голямата зала, на масата имало изискани ястия. Император Рудолф си тръгнал от посещението много доволен. Но най-голямото чудо, което видял там, бил изкуственият човек Голем. Равинът го направил от глина. Голем работел за равина и при това не трябвало нито да яде, нито да пие, нито да спи. Той оживявал по волята му. И правел, каквото той му каже.

Една събота равинът отишъл до старата синагога да се моли и преди да излезе, пропуснал да „приспи“ Голем. Изкуственият човек излязъл навън, започнал да вилнее и да чупи всичко. Хората крещели за помощ и повикали равина да се справи със съществуването. Равинът дошъл, приближил се до него и погледнал в очите му. Голем се спрял. Равинът казал вълшебни слова и Голем паднал като мъртъв на земята. Равинът не съживил повече Голем. Хората го отнесли на тавана на старата синагога. Казват, че глината от тялото му лежи там и до днес.

Такава странна история, почти като кошмарен сън, може да научи човек за Парижката улица в Прага и тази история е доста поучителна. Може ли създаденото от човека същество да му служи, или ще се обърне срещу него? Ще успее ли човекът да го унищожи, както направил равинът с Голем, или то ще унищожи създателя

Борис Първанов

Снимка: архив на Борис Първанов

си? И това ли прави днес човечеството, създавайки изкуствения интелект? Всички тези странни и по-малко странни неща може да дойдат в главата на обикновения турист или жителя на Прага, когато се разхожда по улица „Парижка“.

Борис Първанов

Х клас, Българско училище „Д-р Петър Берон“, Прага

Борис Първанов е роден през 2006 г. в София. В момента е ученик в 10. клас в БСУ „Д-р Петър Берон“, Прага. Изучава английски език в Британския съвет, а също и испански език в Институт „Сервантес“.

Хуманитарните и социалните дисциплини са в центъра на неговите интереси. Има няколко награди от литературни конкурси, някои са от Карловия университет в Прага. Борис свири на барабани, а също и спортува активно. Занимавал се е с фехтовка, плуване, запален е по фитнеса и по картинга.

Накратко

Известният български писател Георги Господинов и преводачката Анджела Родел са носителите на Международната награда „Букър“ за 2023 година. Английската версия на романа „Времеубежище“ на Господинов е първата книга от български автор, номинирана за „Букър“, и първата, спечелила приза. Премията от 50 000 паунда се разпределя поравно между писателя и преводачката. Наградата им беше връчена в навечерието на 24 май на специална церемония в Лондон. „Докато ние разказваме нашите истории и историите на другите – ние сме живи. И ние запазваме живо и топло онова, което разказваме. Нашите истории произвеждат живот, емпатия и съпротива срещу смъртта и злото – това е чудото на литературата. Благодаря и продължавайте да разказвате вашите истории“, каза Георги Господинов по време на връчването на наградата.

Георги Господинов беше удостоен с Голямата награда „Христо Г. Данов“. Голямата награда „Христо Г. Данов“ му беше връчена от министъра на културата Кръстьо Кръстев на тържествена церемония в Стария Пловдив. „Което не ме убива, ме прави писател. Честит език, честито чудо на езика“ – каза Георги Господинов.

България е на последно място сред държавите от ЕС в Индекса за медийна грамотност за 2023 година,

съобщиха от Фондация „Институт Отворено общество – София“.

Страната заема 35-то място от общо 41 оценени страни в Европа, което я поставя сред държавите, които са най-уязвими към дезинформацията. Индексът измерва потенциалната уязвимост на общества към дезинформацията и свързаните с нея негативни явления на базата на индикатори за качество на образованието, медийна свобода, доверие в хората и е-участие. Класацията се оглавява от Финландия, следвана от Дания, Норвегия, Естония и Швеция. (Източник: „Дневник“)

Александър Морфов получи „Аскеер“ за режисурата на „Антигона“, а едноименният спектакъл спечели наградата за най-добро представление. При получаването на статуетката Морфов каза, че бла-

годари на актьорите, които участват в спектакъла „Антигона“, както и на Рени Врангова, Албена Колева и Валери Йорданов, които продължават да го подкрепят след уволнението му от Народен театър „Иван Вазов“. Две статуетки получи и представлението „Арт“ в Младежки театър „Николай Бинев“. Те бяха дадени на Владислав Стоименов за изгряваща звезда за режисура и на Кирил Недков за поддържаща роля. Наградата за водеща мъжка роля получи Владимир Пенев за ролята на поп Кръстьо

във „Великденско вино“, постановка на Народния театър.

Първият в историята на България кабинет с ротационен премиер бе одобрен на 6 юни 2023 г. от 131 депутати от ГЕРБ-СДС и ПП-ДБ („Продължаваме промяната“ – „Демократична България“) и от двама депутати на ДПС. Народното събрание избра министър-председател, структура и състав на редовно правителство след десет месеца управление на служебни кабинети. Акад. Николай Денков, издигнат от ПП-ДБ, ще бъде министър-председател на България 9 месеца, след което вицепремиерът и министър на външните работи Мария Габриел от ГЕРБ ще заеме премиерския пост също за 9 месеца.

Изложбата „Лукс и власт: От Персия до Гърция“ в Британския музей в Лондон представя Панагюрското златно съкровище като своя главна атракция. Кураторът на изложбата д-р Джейми Фрейзър заяви за БНР, че Панагюрското съкровище несъмнено е звездата на тази експозиция. Изложбата беше открита на 3 май от директора на Британския музей д-р Хартвиг Фишер в присъствието на вицепрезидента на България Илиана Йотова, министъра на културата Найден Тодоров и на българския посланик в Обединеното кралство Марин Райков. Посланик Райков събщи, че британските медии са отразили изложбата широко и подчерта, че главните акценти на експозицията са съкровището от Дуванли и Панагюрското златно съкровище. Изложбата ще бъде експонирана до 13 август.

Земята изнемогва в изложба на български творец

My jsme země е проект на Радослава Боор

Изложбата MY JSME ZEMĚ (WE ARE EARTH) Радослава Боор осъществява съвместно с фотографа Милош Нешич. Експозициите в София, Прага и Брюксел се реализират с помощта на Международното триенале на плаката в София, Национален фонд култура, а изложбата в Земеделския музей в Прага – и със съдействието на Българския културен институт. Полутъмна зала на музея е приютяла различни по големина постери – някои от тях с големина на плакат. Мултимедия разкрива техниката, по която се е родила изложбата.

А лицата по стените са впечатляващи... Красиви по своему и в същото време сякаш закърнели и белязани от някаква болка, страдание. Така всъщност Радослава описва многото начини, по които страда в момента и Земята ни.

Откриването на изложбата на четвърти май донесе малко очаквана среща за посетителите – сред гостите всъщност бяха и много от моделите, позирали на Радослава Боор и Милош Нешич. А те са пъстра компания – известни артисти и общественици както от Чехия, така и от България. Със средствата на рисуването върху тяло с бои и с помощта на фотографиата Радослава и Милош ги преобразяват – и всяко живо лице се превръща в образ на някоя от новонанесените рани по Земята.

Кожарска индустрия

Радослава Боор на вернисажа на изложбата „Ние сме Земята“ в Земеделския музей в Прага, 4 май 2023 г.

Изложбата е за болка и страдание, но и за надежда

Както споделиха и много от гостите на откриването, добре че има творци като Радослава, които да ни напомнят всеки ден за онова, което се случва с природата. Тя пък разказа как веднъж влязла във веган кафе в Прага и харесала необикновеното излъчване на посетител там. Обърнала се към него с въпрос дали иска да го опакова, за да демонстрира колко излишни опаковки използваме навсякъде, и моментално получила съгласие... Премиерата на My jsme země или „Ние сме Земята“ всъщност е в София – в сътрудничество с Международното триенале на сценичния плакат. Известните личности, които Радослава привлича за каузата си, карат медиите у нас да се заинтригуват от проекта. Болната ни планета се отпечатва върху лицата на Деси Стоянова, Лили Гелева, Магдалена Малеева, Манол Пейков и др. Пожарите, покачващото се ниво на океаните или пък изчезващите животински видове – това са проблемите, към които ни насочва Радослава. Един от моделите ѝ пък сякаш е с отсечена глава – съдба, която застига непрекъснато и в много случаи напълно ненужно дърветата.

Проектът е отговор на конкретно нещастие

Радослава Боор оформя идеята си по

време на големите пожари в Амазонската джунгла през 2019 г. Тогава според учените за кратко време са засечени повече от 70 хил. пожара в това деликатно място на планетата. Първите портрети Радослава и Милош правят със самите себе си. После продължават с приятели, известни личности – просто хора, които имат отношение към екологията, към природата. Много от плакатите на Радослава и Милош пътуват за различни събития къде ли не по света – виждат ги хората в Перу и Иран, във Финландия и Украйна. Изложбата в Прага ще продължи до 17 септември.

Радослава Боор работи в България и Чехия

В Прага живее от 17 години, но сегашната изложба бързо се превърна в може би най-популярния ѝ проект. След представянето в София и в Прага плакатите, събрали тревогата ѝ за Земята, бяха изложени и в Брюксел. Двата с Милош говорят сякаш на един език – самият той е фотограф по образование, завършил е Филмовия и телевизионен факултет на Академията за сценични изкуства в чешката столица. „Ние сме Земята“ пък ще е „жива“ изложба и за в бъдеще – също като планетата. Защото обектите, лицата в нея ще продължат да се увеличават.

Красимир Проданов

Карамитеви – баща и син

През 2023 г. се навършват сто години от рождението и петдесет години от смъртта на нашия велик актьор Апостол Карамитев. Както казва кинокритичката Олга Маркова, друг такъв актьор у нас не се е раждал. В душите на поклонниците на неговия талант той си е извоювал правото на Вечност. Синът му – актьорът и режисьор Момчил Карамитев – е канен у нас, и в чужбина, да разказва за бележития си баща. Срегнах се и аз с него във Варна, благодарна съм му, че с готовност и със синовна гордост и любов сподели неща, които досега не е споменавал в други интервюта. Ето и неговия разказ.

Апостол Карамитев в ролята на Хенри IV

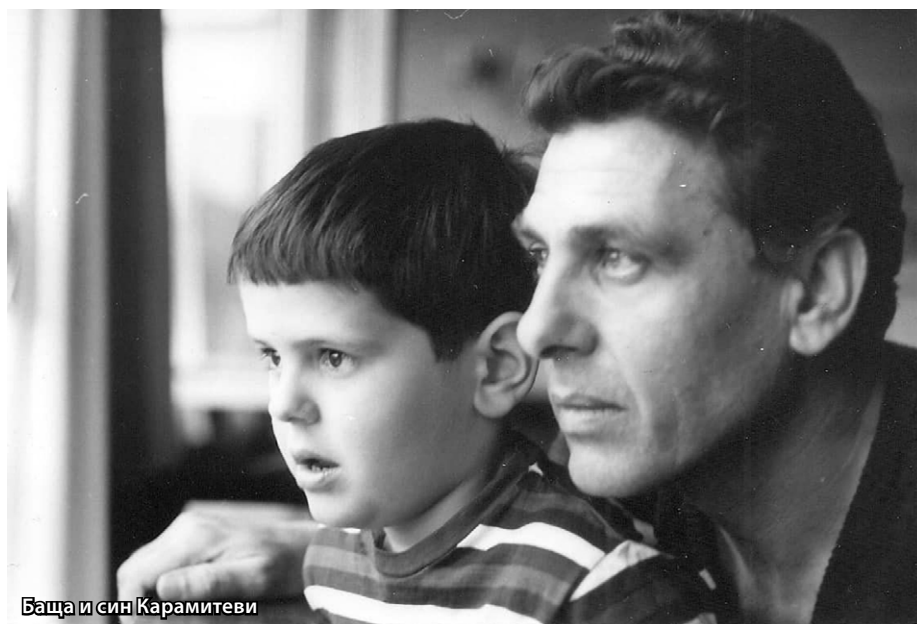
Г-н Карамитев, родителите Ви са големи български артисти. Как са се насочили към актьорската професия?

Имах щастието и същевременно голямото предизвикателство да се родя в семейство на двама актьори – Маргарита Дупаринова и Апостол Карамитев. Мога да кажа, че и двамата още от малки искат да станат актьори, въпреки че идват от много различни семейства. Майка ми е от София, а баща ми от Бургас. Както климатът в тези два града, така и моите родители бяха различни личности, но и двамата бяха обединени от желанието да имат деца и да се занимават с театрално изкуство.

Майка ми е била окуражена и насочена от майка си, която е разбирала и познавала даже скритите стремежи и желания на дъщеричката си, а баща ми още от малък е знаел, че иска да бъде актьор. Апостол е роден в Бургас

на 17 октомври 1923 г. Майка му Донка е била сираче от малка и е израснала в семейство на гръцки преселници в България. Тя е говорила гръцки език

много добре. Родом е от село Веселие, Бургаски окръг (ако не се лъжа). Когато дядо ми Мильо се е установил в Бургас и е имал работа, попитал свой близък приятел откъде да намери свята жена и отговорът бил „от Веселие“. Баща ми държеше много на нея, защото казваше, че тя му е помогнала да развие своя морал, а на баща си беше признателен, че го е научил на точност, на издръжливост и да осъзнае какво означава да имаш чест. По времето, когато баща ми е бил в предучилищна възраст, по-малкият му брат Митко е бил доста щурав и е бил само на четири години. Изисквал е много грижи и внимание. Баба ми Донка е имала нужда от помощ, но не е имала финансова възможност да наеме жена да ѝ помага. Затова е решила да „прати“ по-рано на училище баща ми, който вече бил на шест години. По това време началната възраст за постъпване е била седем години и не е било лесно да убедиш училищното настоятелство да направи компромис. Точно тогава отваря врати италианско училище в Бургас, създадено и финансирано от Джованна Ди Савоя – съпругата на цар Борис

Баща и син Карамитеви

Трети. След тяхната сватба в гр. Асизи, Италия през 1930 г. те пристигат с кораб в Бургас и тя открива италианския лицей в града. Това е първото италианско училище в страната. От там младоженците тръгват за София с влак, който е бил управляван от самия Борис Трети. Те спират в Пловдив и там Джованна Ди Савоя отваря второ италианско училище. Най-накрая, когато пристигат в София, е открито и трето. Тези училища се наричаха „царско италианско училище“, те не бяха държавни. Може би точно затова са направили изключение и са приели баща ми една година по-рано от определената възраст.

Така малкият Апостол, който не можел да каже „Апостол“, тръгва на училище и попада в един много различен свят от неговия дом. Там той се запознава с италианската литература, музика, театър и с една дума – с италианската антична и съвременна (за времето си) култура. Като млад човек той с лекота научава още чужди езици: освен италианския, той беше научил френски и немски език. По-късно той научава и руски.

Позволявам си да говоря толкова подробно за това, защото той от майка си е научил и гръцки език. А освен това в училище задължително са учили и латински език. Това е много важно за формирането на един млад човек,

Апостол Карамитев и Емилия Радева във филма „Легенда за любовта“, 1957 г. Режисьор – Вацлав Кръшка

особено в бедно семейство в периода между Първата и Втората световна война. Всеки език е прозорец към света. Тогава не е имало интернет. Владеенето на чужди езици дава възможност за формирането на качества, които не всеки човек може да развие.

Какво е влиянието на родителите Ви за Вашето формиране като артист?

От родителите ми съм се научил да търся и да разпознавам стойностните неща в живота. Те ми помогнаха –

дадох началото на една качествена стойностна система, която пазя и до днес, като се старая да я развивам – било то в духовната сфера, било то в материалния живот.

Сега си давам отговор защо съм намерил сили и ресурси да оцелея в чужбина, да намеря верния начин да се образувам в професията, която много обичам, имам семейство и да съм спокоен, когато се връщам отново в родината. Смя да твърдя, че познавам чуждестранни култури. На тази основа мога да твърдя, че българската култура е напълно равностойна и доста по-богата от културата на по-многобройни нации в този свят. Какво по-точно имам предвид? Нашият фолклор е много богат и на музика, и на мъдри послания чрез необикновени истории, много от които са базирани на реални факти. Българските шевици са символи от многовековен и уникален опит на нашите прадеди, живели в три империи. Този фолклор е като добър дракон, който винаги идва да ни помага и окуражава, където и да се намираме по света.

Колко хубаво! Вие сте и режисьор на документалния филм „Апостол Карамитев“ – носител на наградата на Българската филмова академия през 2011 г. за най-добър телевизионен филм и на множество международни награди.

Филма направих с пълното съзнание, че имам да кажа важни неща за баща си. По-специално, какво му е помогна-

Последната незавършена роля на артиста е цар Иван Асен в „Сватбите на Йоан Асен“, 1975 г.

Момчил Карамитев

ло в развитието. От една страна, това е жаждата му да надхвърли оскъдните условия, в които е живял. Имал е мотивацията да търси образование, с което да се развива в професията, която е избрал. Търсил е непрекъснато начин да се усъвършенства и развива в ритъма на социално-историческите промени, случващи се в живота, който е бил негова реалност. Успял е да създаде свой духовен и творчески свят, който е съхранявал ревностно от еснафско-светските заблуди за успяване в живота. Всичко това е успял да изгради, четейки и сравнявайки различни култури по света. И фактът, че той остава да твори и работи в родината си, говори, че е прозрял и разбрал какво богатство носи нашата култура. Сравнявайки я с други, той е успял да съчетае положителните качества от всяка култура, която е познавал, за да изгради свой собствен критерий и метод на работа. Това му е дало възможността да се развива и да твори уникални образи в театъра, киното, радиото и телевизията. Защо уникални? Ами защото и до ден днешен хората го помнят и се радват на останалите от него създадени филми, постановки и интервюта, в което успява да пресъздаде в много сбита форма в какво вярва и за какво живее.

Наследява ли се талантът?

Талант би могъл да се предаде според мен. Не съм голям специалист по таланти и обясняването им, но знам

със сигурност, че синове и бащи са свързани генетично. Има нещо общо между тях. Изборът е оставен на нас да го направим. Голямото изпитание в този живот, според мен, е какъв избор ще направим.

Кое за Вас е по-важно в изкуството – процесът или резултатът?

За мен процесът е много важен, но и резултатът не е по-маловажен. Той показва какъв е бил процесът и какво си успял да постигнеш. Те по някакъв начин са свързани.

Какво си спомняте от първото си излизане на сцената?

Помня, че това ми се случи в забавката и трябваше да кажа стихотворение на английски... Не можах да запомня целия текст и го изиграх. Трябваше да викна някаква катеричка, която да си играе с мен. Попитах баща ми какво трябва да направя и отговорът беше: „Каквото избереш...“ Ха, сега! Разбираш ли за какво става въпрос – от преди да стана на седем, ме насочват да правя избор! Това лесно детство ли е? *(смее се)*

Какво Ви кара да се будите сутрин?

Сутрин се будя с чиста съвет, защото вечер се питам какво успях да свърша днес. Като си отговоря на този въпрос, обикновено заспивам. Понякога ставам по-раничко и не ми е нужно кафе, защото вече знам от предишната вечер какво имам да правя. Обичам да знам, че не съм длъжник на никого.

Къде се чувствате по-добре – на снимачната площадка или на сцената?

Чувствам се вече и на сцената, и на снимачната площадка като у дома си. Предпочитам да работя като режисьор. Това ми дава възможност да помагам на хората около мен, свързани с проекта, без да искам нещо в замяна, въпреки че винаги съм получавал някакъв отговор – емоционален, духовен или чисто конкретен за дадения случай. Така работим – ние сме като „скачени съдове“ и много често, когато някой е радостен, всички го усещаме, както и обратното. Понеже познавам много добре актьорската професия, мога много да помагам на актьорите. Те, от своя страна, като са щастливи и знаят какво трябва да направят, какво искам от тях, аз съм радостен, че се получава взаимно творчество, взаимно споделяне, без да се търси начин някой да прецака другия. Ето на това се наслаждавам.

Гледах един прекрасен филм с баща Ви в главната роля – „Легенда за любовта“ (1957г.), копродукция на България и Чехословакия, където той играе Фархад – придворния художник. Там Апостол Карамитев е неузнаваем. Малко хора у нас са гледали този филм.

Този филм е една от първите международни копродукции след войната (Втората световна война), 50-те години на 20. век.

„Легенда за любовта“ е по романа на Назъм Хикмет, сценарият е от няколко автори. В Турция не е имало желание да бъде правен филм, въпреки че авторът е бил награден с една от най-високите международни награди. Българи и чехи решават да направят филм, и то цветен. По тази история се снимат две версии на филма – една българска с режисьор Кирил Илинчев и втора – чешка с режисьор Вацлав Кръшка. Апостол Карамитев е участвал като главен герой и в двете версии. В българската версия е участвала Емилия Радева, а в чешката версия е играла чешката актриса Яна Рибарова. Чувал съм, че баща ми е учил ролята си и на български, и на чешки език. На чешки заглавието е „Legenda o lásce“.

Продукцията се прави единадесет години преди „Прахката пролет“. За

този период разказваше покойният режисьор документалист Юли Стоянов. Срещали са се студенти като него (в чешкия Институт за киноизкуство) с нашите артисти тогава. Говорело се е за революция. Баща ми в началото е бил много скептичен към тези студентски вълнения, но после се е „запалил“ от техните стремежи и ентузиазъм и често ходел на сбирките им, когато е имал ден без снимки. Така с личния си контакт той станал съпричастен с тези млади хора още преди да се случат събитията през 1968 г. За този период баща ми ми разказваше как в Чехия по това време е имало сметачни машини по магазините, а в Русия – дървени сметала. Било взето решение и иззелли всички касиерски машини и ги заменили с руски сметала. Това е било едно от нещата, които много подразнили чехите, които безспорно били доста по-напред в развитието си от руснаците. Всички тези „дребни“ поправки и различия довели до събитията през 1968 г. в Прага. Той определено беше съпричастен с опитите на чехите да извоюват своята самостоятелност. Помня как развълнувано разказваше за човека, който се беше запалил

жив на площада... (Ян Палах, б.ред.)
Тогав бях много малък и не разбирах как човек може да посегне сам на живота си за определена кауза. Това безусловно е дало огромно отражение в творчеството на баща ми и той държеше много на това – да се казва истината.
Когато Емилия Радева пристига в Прага, на летището не е имало човек да я посрещне и да я заведе до града, за да бъде настанена. Тогав тя се обадила в посолството и казала, че при първа възможност ще се прибере в София. От посолството веднага съобщили в продукцията и Апостол узнал за случилото се. Преди всички успял да стигне до летището и с големи усилия успял да я убеди да остане, да не се връща. Когато тя ми разказа за тази случка, ми довери, че ако не бил Апостол да дойде и да я моли да остане, нямало сила, която да я накара да виси на летището, докато продукцията се организира да я посрещне. После се оказало, че те мислили, че българското посолство ще изпрати някой да я посрещне, а пък от нашата дипломатическа мисия били сигурни, че продукцията на филма трябвало да се погрижи за това... И така, първата

криза била потушена благодарение на моя баща, който държал много на своята колежка и ѝ се притекъл на помощ, когато тя била отчаяна и сърдита за провала в организацията, което приела за лична обида.

Живели сте трийсет години в чужбина. Как решихте да се установите за постоянно в България?

Една от причините да се върна обратно в България: Сергей Комитски – автор, режисьор и сценарист – ми предложи сценарий за две късометражни игрални новели с общо заглавие „Вариации за цигулка“. За съжаление, той почина, а продуцентът се разболя от рак и мина през две операции и лечение. Поради това нещата малко се забавиха, но се надявам до 2024-25 г. да предадем проекта.

Не може да се загаси някой, на когото душата му свети. По-силно е от всичко и по-вероятно е самият ти да пламнеш – така, както пламва публиката при досега с голямото изкуство на Апостол Карамитев и на неговия син Момчил.

Наталия Бояджиева

Апостол Милев Карамитев е български театрален и филмов актьор, популярен между 50-те и 70-те години на 20. век. Апостол Карамитев е роден на 17 октомври 1923 г. в Бургас, а в София се премества, за да учи право, след като завършва италианската гимназия. Въпреки това, скоро избира да се занимава с театър. Завършва ВИТИЗ „Кръстьо Сарафов“ през 1951 г. със специалност „Актьорско майсторство“ в класа на професор Боян Дановски. Дълги години е сред водещите актьори на Народния театър „Иван Вазов“ (от 1947 г.), където създава поредица от забележителни роли. Сред тях е Ромео в „Ромео и Жулиета“ на Уилям Шекспир, с режисьор Стефан Сърчаджиев през 1953 г. Жени се за актрисата Маргарита Дупаринова, с която имат син и дъщеря, също актьори – Момчил Карамитев и Маргарита Карамитева. Неговият дебют в киното е във филма „Утро над родината“ през 1951 г. Актьорският му метод е описан като съчетание на „интелектуалния анализ с дълбочина на емоционалния живот“. Специализира режисура в Москва. От 1969 г. до смъртта си е доцент и преподавател по специалностите „Актьорско майсторство за драматичен театър“ и „Режисура за драматичен театър“ във ВИТИЗ.

Момчил Апостолов Карамитев е роден е през октомври 1960 г. в София в семейството на българския актьор Апостол Карамитев и актрисата Маргарита Дупаринова. Има сестра Маргарита Карамитева, която също е била

актриса, а понастоящем живее в Канада. Момчил Карамитев завършва кино и телевизионна режисура в Рим при проф. Анджело Д'Алесандро, Масимо Мида, Алберто Марамба и Пиеро Спила. Преди това е завършил актьорско майсторство в НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“ в класа на проф. Надежда Сейкова и доц. Елена Баева през 1986 г. След това участва в практическия курс на Сюзан Страсберг в Рим и в Academia D'Arte Dramatica Silvio D'Amico. През 90-те години специализира кинорежисура и кинодраматургия в Ню Йорк Университи. Започва да работи като професионалист в театри, кино и телевизионни продукции от 1984 г. После се премества в Лос Анджелис, където работи по ниско и високобюджетни международни и американски филми. Момчил Карамитев е режисьор на документални филми. „Апостол Карамитев“ е носител на наградата на Българската филмова академия през 2011 г. за най-добър телевизионен филм и на множество международни награди. След това той режисира „По пътя на предците ни в Окситания“, за който получава награда за режисура и много международни награди, включително в Лос Анджелис, Азия и Ванкувър, Канада. В момента живее в България.

Момчил Карамитев

Брюксел през погледа на Ирина Папанчева

Писателката представи най-новия си роман „Брюксел, разголен“ на 18 май в галерията на Българския културен институт

Ирина Папанчева представя книгата си „Брюксел, разголен“ в БКИ

„Аз съм бохемист и за мен да представям новия си роман в Прага е изключително събитие. Мога да кажа, че във всичките ми книги местата са ключови, в тях градовете не са просто фон, а и главен герой“, каза тя на слушателите в чешката столица. Ирина Папанчева попада в Брюксел през 2003 г. като стажантка в Европейския парламент. „Очаквах да открия един институционален град, но се влюбих в него и останах да живея там“, сподели тя. Новия си роман определя като експериментален. Той се състои от 12 глави и всяка от тях има различен разказвач с различна националност, раса и религия. Главната ѝ героиня е българка и се казва Ирис. Името ѝ не е избрано случайно. Ирис е цветето, което е символ на Брюксел. Ирис (също като Ирина) попада на стаж в Европейския парламент. Оpozнава Брюксел и открива неговата изключителна пъстрота и колорит. За нея той се оказва много цветен, благодарение най-вече на смесицата от хора с различни националности. Ирис постепенно осъзнава, че мотото на Европейския съюз „един-

ни в многообразието“ не е много адекватно. И често си задава въпроса „единни ли сме наистина?“. Отговор на този въпрос дават 12-те глави на романа, които са самостоятелни и могат да се четат отделно, но същевременно са свързани с нишката на повествованието. Историите в тях се преплитат и навързват, те са свързани по някакъв начин с темата за Европейския съюз. Възниква въпросът „кое е фикция и кое е истина?“. „Всички тези светове съществуват в Брюксел, но не се срещат. Аз показвам какво става, когато се сблъскат“, поясни Папанчева.

Авторката подробно изследва Брюксел и жителите му, прави проучване за различните култури, към които принадлежат те. Някои от героите ѝ живеят в затворени общности, които възприемат като имитации на родното си място. Но какво всъщност се случва по улиците и кварталите на този космополитен град, който в очите на мнозина е стожер на европейската бюрокрация? В романа Брюксел е представен през призмата на личните истории на главните герои в контекста на различните култури, към които принадлежат. Те са холандецът Херман, който работи в Европейската централна банка, силно ортодоксалната мюсюлманка Айша, сенегалецът Амаду, белгийките Бриджит и Полин, учещата за изпити за Европейския парламент британка Клеър, издателят Томас от Австралия, командированата хърватка Божана, португалският фотограф Алберто. Всички те обитават различни брук-

селски квартали като Иксел – Елсен, Брюксел Стад, арабския Моленбек, Иксел – Матонге, турския Скарбек, Марол – артистичния квартал на Брюксел, Сент Жил, Гранд Саблон, Етербек, Укъл и др.

„Всички мои герои пребивават в Брюксел, обаче те идват в града със своя емоционален и житейски багаж. Те са от друг свят, влизат в нова реалност, но носят старата реалност дълбоко в себе си“, сподели с публиката Ирина Папанчева. Времевата рамка на книгата обхваща периода от 2003 до 2018 г. и се определя от няколко големи за Европейския съюз политически събития – подписването на Европейската конституция, отхвърлянето ѝ и Брекзит. В края на романа много неща се появяват с обърнат знак. Как се е променил Брюксел през тези години и дали си е заслужавало всичко, през което преминава?

Романът не на последно място засяга общочовешките теми за любовта и самотата в големия град. Дава и отговор на въпроса, че една-единствена европейска идентичност е трудно достижима поради многообразието на култури; отразява темите за неравнопоставеността на държавите в ЕС, за сексизма и други. Той завършва с един послеслов откровение, в който се казва: „Животът на всяко място се проявява чрез историите, които разказваме за него. Да се впишем в историята му е нашият шанс за анонимна вечност“.

Мария Захариева

Ирина Папанчева е родена в гр. Бургас. Завършва специалностите „Славянска филология – Чешки език и литература“ в Софийския университет и „Европейска интеграция и развитие – Европейска политика и социална интеграция“ в Свободния фламандски университет в Брюксел. Работи като журналист, редактор, преводач, заместник-кмет в Столична община. През 2012 г. се установява в Брюксел. Ръководи застъпничеството към ЕС на фондация „Лумос“, след което ръководи и застъпничеството към Европейския съюз на международната организация „Надежда и домове за децата“. Автор е на детската книжка „Аз заеквам“ (2005), на повестта „Почти интимно“ (2007 г.), на романите „Анабел“ (2010 г.), „Перо от пеликан“ (2013 г.), „Тя, островът“ (2017 г.) и „Брюксел, разголен“ (2022 г.), на новелата „Добре дошъл, Натан!“, както и на разкази и пиесата „За един хипопотам“ (2016 г.).

„Чудотворни икони и свети мощи на Балканите“

На 24 май, Деня на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност, във фойето на Философския факултет на Карловия университет беше представена пътуващата изложба „Чудотворни икони и свети мощи на Балканите“. Нейни автори са Аксиния Джурова, Александра Трифонова и Вася Велинова от Центъра за славяно-византийски проучвания „Проф. Иван Дуйчев“ към СУ „Св. Климент Охридски“. Експозицията се състои от 24 пана с фотографии на чудотворните икони в православни църкви и манастири в България, Света гора, Албания и Република Северна Македония. Използвани са снимки от архива на Центъра „Проф. Иван Дуйчев“ и от игумените на Рилския, Бачковския, Троянския и Бигорския манастир. На всяко пано е представена историята на манастира, легендата за всяка чудотворна икона и традициите, съпътстващи храмовите празници на всяка света обител. Както е известно, иконите се смятат за една от най-важните емблеми на православия и неизменна украса в християнския храм. Пътуващата изложба вече е гостувала на редица градове в България (София, Пловдив, Асеновград, Кюстендил) и чужбина (Рим, Венеция, Милано, Женева, Белград, Скопие, Тирана, Елбасан, Торонто и др.). Изложбата беше открита от г-жа Сне-

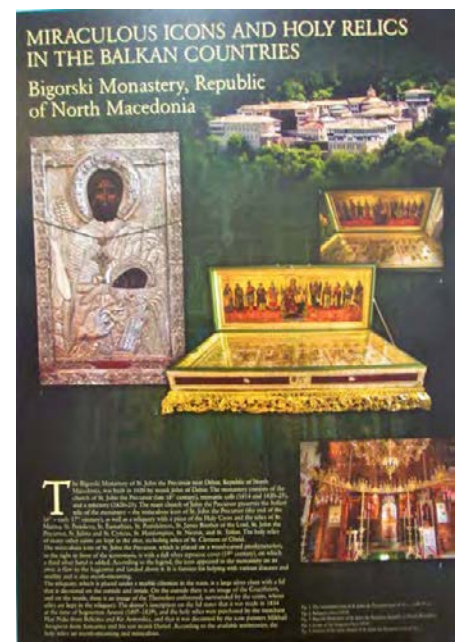
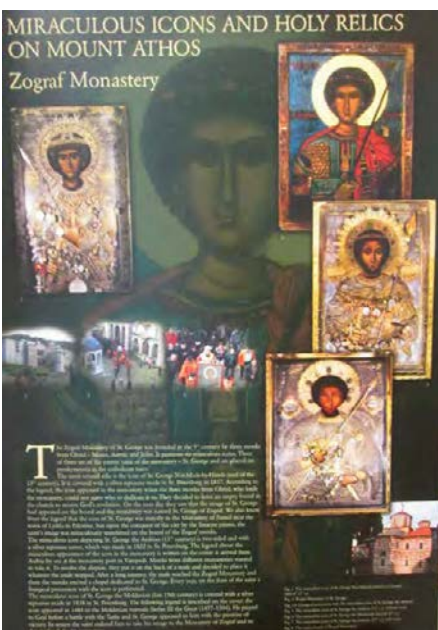
Снежана Йовева-Димитрова, проф. Хана Гладкова, посланик Данчо Мичев и Итка Зарубова

жана Йовева-Димитрова, директор на Държавния културен институт към Министерството на външните работи на Република България. Тя спомена, че нейната успешна реализация в Прага се дължи на тясното и успешно сътрудничество на Министерството на външните работи, българското посолство в Прага и БКИ – Прага. Г-жа Йовева-Димитрова не пропусна да изтъкне оказаната от тогавашния български еврокомисар Мария Габриел помощ при гостуването на изложбените експонати във Венеция предишната година.

Българският посланик в Прага Данчо Мичев благодари на усилията на БКИ – Прага и Държавния културен институт в лице на неговия директор при подготовката на културното събитие. Той отбеляза, че изборът на Карловия университет за място на изложбата съдържа в себе си и известна символика, защото именно тук стотици български младежи са завършили висшето си образование. Володя Гоцев, и. д. директор на БКИ – Прага, избра по-нетрадиционен начин да поздрави присъстващите с Деня на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност. Той изтъкна, че най-хубавият подарък за нас, българите, по случай празника, е международната литературна награда „Букър“, която

българският писател Георги Господинов получи в Лондон за романа си „Времеубежище“ (в превод на английски език от Анджела Родел) именно в навечерието на 24 май, присъдена му от международно жури от 4 континента. В. Гоцев предпочете да завърши изказването си с думите на големия български писател при връчването на престижната награда: Благодарение на 30-те букви българската литература намери място на най-високия литературен връх.

д-р Красимира Мархалева

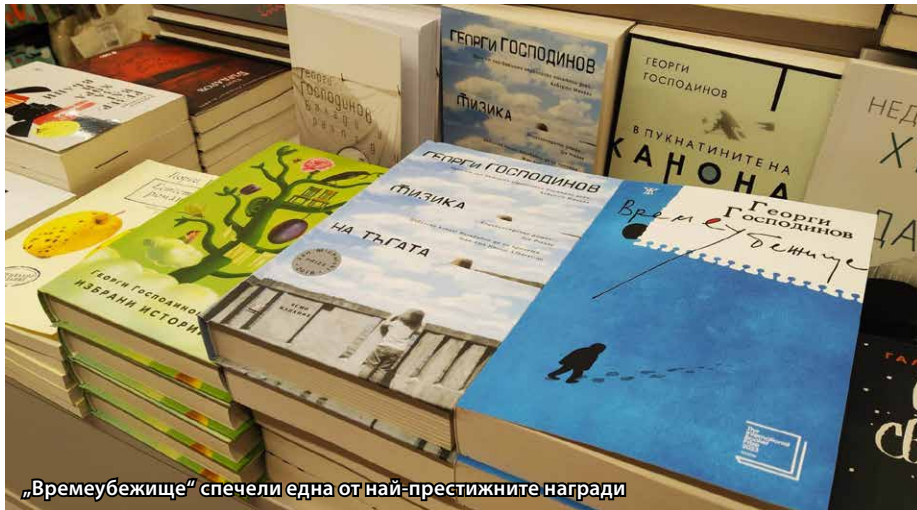

Снимки: Иржи Стибор (Карлов университет) и д-р Красимира Мархалева

Книгоубежище за родни бестселъри

Книжарниците ни имаха два повода да измият витрините за 24 май. Първият е ясен – празникът. За втория се люшкахме на вълната на съмнението, но накрая се оказа, че и хубавите новини са на мода. „Времеубежище“ на Георги Господинов в превод на Анджела Родел спечели международния „Букър“ и по този начин припомни една позабравена атмосфера... На позитивизъм и нещо хубаво, което обединява.

„Времеубежище“ спечели една от най-престижните награди

Сблъсък на аргументи

Разбира се, веднага се нароиха какви ли не аргументи, които опитаха да омаловажат наградата и да пресекат радостта. Критици или почитатели на Господинов, всички си приличаха по това, че имаха желание да наваксат и да се сдобият с романа на нашия писател. Така на самия празник – колко хубаво, изтече информация, че още рано сутринта „Времеубежище“ е изчерпана от книжарниците. Отне време, докато издателите от „Жанет 45“ отпечатат нов тираж. Междувременно коментарите нараснаха като лавина. Едни обясняваха, че е нелепо да се гордеем за наградата на книга, която била... на английски, други напомняха, че такова отличие е досущ като атмосферата от 1994 г. Тогава футболните и волейболните страсти разгоряха невиджана гордост в сърцата... На всичко отгоре „Времеубежище“ не е просто на почетната стълбица – тя е върхът! Приятел от Америка веднага попита откъде да намери електронно издание. На гости в Германия пък познати заговориха вместо за политика... за литература. Точно това е една от по-незабележимите ползи от такова отличие. Неусетно се променя микроклиматът и съответно фокусът. Отчаяно се нуждаем от добри примери и изведнъж получихме един такъв под най-добра

та форма – книга.

Забележимото отражение на всичко това стана добре видимо на Международния панаир на книгата пред НДК в последните майски и първите юнски дни. Щом „Времеубежище“ се появи в шатрата на издателите си, покрай лабиринта от щандове и сергии се изви дълга опашка. Още повече хора се наредиха после и за автограф от самия автор. И изобщо, оказа се, че можем да виреем встрани от непрестанните политически полемики, раздухвани или от главните актьори в тях, или от медиите. Просто „Времеубежище“ се оказа дълго липсващата истинска новина – отрезвяваща от театъра на сенките, в който се е превърнала с времето родината.

Оставяме настрана емоциите

Главното въздействие на книгата е всъщност върху книжния ни пазар. „Времеубежище“ излезе във възможно най-лошия момент – в разгара на пандемията. Тя търсеше първите си читатели трудно, в условия на карантина, тестове и ваксини. Така и не се превърна в бестселър – и заради лошата си съдба, и поради факта, че Георги Господинов все пак не е типичен пример за масов автор. Един бърз поглед към класациите в предните година-две показва, че абсолютни любимци на българската публика са

две дами – Мария Лалева и Виктория Бешлийска. И буквално разменят позициите си на върха на класациите. Хегемонията им се пропукваше на моменти – от някой световен автор като Джон Гришам, но двете бързо възстановяваха позиции. Интересна закономерност – най-честен си у нас, ако те харесват жените... А точно това им се удава на тези две дами. Успехът на „Живот в скалите“ (Мария Лалева) и „Глина“ (Виктория Бешлийска) беше дублиран от следващите им романи – съответно „Пасиансът на архангелите“ и „Сърце“.

Докаато 2023 г. не поднесе изненадите си...

А първата от тях беше, че и в родното книгоиздаване може да се почувства нещо като ефекта „Нетфликс“ – разбира се, това е условно наименование, като в случая се има предвид станалата популярна практика да се възражда интересът към книги, след като по тях се снима сериал. В родния случай БНТ беше моторът да се увеличат многократно продажбите на книга, излязла преди почти десетилетие – през 2014 г. „Войната на буквите“ предизвика бурни реакции, като харесващите и нехаресващите продукцията си устрои своя собствена битка на полето на социалните мрежи, но ефектът от всичко това се изрази в освежителна инжекция за книжарниците. Книгата, която ни връща по леко мистичен начин в периода на цар Симеон и създаването на азбуката, бързо окупира първото място и даде заявка, че ще е сред най-продаваните през 2023 г. После обаче дойде новината за включването на „Времеубежище“ в дългия списък за международната награда „Букър“ и романът на Георги Господинов също взе да приближава върха – книгата се озова и в краткия списък, като първото място в родните класации за бестселъри вече ѝ принадлежеше. После дойде самата награда, а заедно с нея и окончателният бум в продажбите.

Добра реклама за четенето

Всичко това всъщност е добре дошло и за самия пазар, и за отношението ни към четенето. Според данните, които цитира Милена Кирова в своята „Българската литература през XXI век“, 40% от българите не четат въобще. 20% пък прочитат едва една книга годишно. Още 15% признават, че не се интересуват от българска литература – както виждате, най-продавани по правило са книги от родни автори... При това у нас съществуват цели 7000 издателства, всяка година възникват няколкостотин нови, а през 2021 г. тиражът на издадените книги е около 4 млн. броя. Алфа Рисърч също прави проучване за отношенията ни с книгите. Според него 38% не са прочели нито една книга през 2021 г. 30% от българите са прочели до пет книги, а 12% смятат, че няма смисъл да се чете – формулировката е дословна. Още малко данни за размисъл – те са на Института за изследвания в образованието. Според тях най-много четат хората, надхвърлили четиридесетте, а 28% от учениците четат по принуда.

Ако погледнем данните буквално между редовете, ще усетим защо е толкова хубав този стимул, идващ откъм Лондон и журито, което връчва международния „Букър“. Нашето книгоубежище – в България, перманентно страда от липса на дух. А се пълни по-трудно и от газово хранилище по време на война. Ясно е, че най-голямата реклама на четенето е... самото четене. Медиите например с удоволствие цитират всевъзможни проучвания на общественото мнение,

в които акцент е именно това, което демонстрират и цифрите – пренебрежение към книгите. А сега просто имаме шанса да почетем, без да е нужно да анализираме или разсъждаваме. Ясно е, че всеки има своите вкусове, но многообразието във възприятието прави книгите толкова уникален инструмент, че покрай него да се изгради цяла цивилизация. Колкото по-пълно е нашето родно книгоубежище, толкова по-приветлив ще е и погледът към самите нас. Това е и единствената възможна противотрова срещу недъзите ни днес – безпардонност, високомерие, кариеризъм, шикалкавене... Пък и защо да се срещаме на протести по площадите, като можем да го правим всъщност в книжарниците. Там, където е истинското ни убежище.

Избрано от родното книгоубежище

Извървахме половината и от 2023 г., така че спокойно можем да прибавим към споменатите заглавия още български книги, които се търсят в нашите книжарници – с надеждата сред тях да намерите и своята.

Мария Касимова-Моасе пропусна

да смени местожителството си – за наше щастие. Кандидат за вицепрезидент на последните избори, тя остана сред книгите и героите си и веднага има резултат... Появи се втората част на обичаните „Записки от Шато Лакрот“. А за какво може да става дума по страниците им, ако не за нашите особености... При това Мария ги описва по такъв начин, че да се усмихнем широко и ние. Малко шопско село посреща френските си

роднини и бъркотията може да започне. Хем се смеем, докато четем, хем ни се иска и ние да попаднем в някое китно село, в което да прекараме по възможност цялата ваканция. А като доказателство, че книгите на Мария Касимова-Моасе се харесват, може да послужи и фактът, че това всъщност беше най-продаваното след „Времеубежище“ родно заглавие в началото на май.

И от смешното – към онова, което разбива животи и сърца.

Теодора Димова е сред изключително стойностните пера на родната литературна сцена. Нейният роман „Поразените“ предизвика много дискусии с темата си за Народния съд. Книгата спечели например френската награда „Фрагонар“, а стана роман на годината и у нас. Срам, болка, отчаяние – това са усещанията, докато разлистваме „Поразените“. „Не ви познавам“ е своеобразното ѝ продължение. Болката е останала по страниците, нищо, че епохата се е сменила. Всъщност по-добро ли е станало обществото ни, или носи в себе си проказата, пита Теодора Димова, а примерите, които дава чрез сюжет и герои, никак не ни карат да се усмихнем. Но четивото е проникновено, запомнящо се – като всичко от нея! А „Не ви познавам“ беше сред най-продаваните заглавия в книжарниците през последните месеци – заедно с „Времеубежище“ и „Войната на буквите“.

Още една книга за уважението – също за смелостта, пък и за честта да си жена у нас... „Виж сега, моето момиче“ е любопитен експеримент, който също попадна в ползрението на читателите – и дори изпревари през април по продажби хитовата „Сърце“ на Виктория Бешлийска. Става дума за нещо като сборник, който събира житейските истории на общо 19 българки – сред тях например Елисавета Белобрадова, Гери Турийска, Ваня Щерева, Милена Фучеджиева и др. Освен че провокират и вдъхновяват, всички те изявяват и добротата си чрез тази книга. Приходите от нея са за талантиливи българки, които работят в сферата на образованието.

Българските книги имат все повече читатели

Красимир Проданов

Снимки: Деница Проданова

Осемнадесета световна среща на българските медии

От първи до четвърти юни в града на розите – Казанлък, се проведе традиционната медийна среща, организирана от БТА. Тази година темата на форума беше „Медии и свобода“. На него присъстваха журналисти от 40 български медии, като 26 от тях бяха медии на българи, живеещи извън България. Сред гостите на срещата, която се проведе в зала „Иван Милев“, бяха и журналисти от националните новинарски агенции на 18 държави, партньори на БТА. Представител на списание „Българи“ беше Мария Захариева – главен редактор на издаваната в Прага българска медия.

Авторът на текста на песента „Една българска роза“ Найден Вълчев и генералният директор на БТА Кирил Вълчев на откриването на форума

Откриване на форума

На откриването участниците в срещата бяха приветствани от вицепрезидента Илияна Йотова, кмета на Казанлък Галина Стоянова, служебният министър на външните работи Иван Кондов и поета Найден Вълчев, автор на текста на известната българска песен „Една българска роза“.

Генералният директор на БТА Кирил Вълчев заяви в началото на форума, че „днес България е свободна страна, защото българите имаме възможност непрекъснато да правим избори в живота си“.

В поетичното си слово Найден Вълчев нарече присъстващите журналисти „млади хора, които разнасят българската дума и българското слово – зад паралели и меридиани“.

Вицепрезидентът Илияна Йотова каза, че свободата на словото е в основата на нашата човешка свобода и е онова условие, без което демокрацията е невъзможна. „Свободните хора правят свободен народ, а свободният народ прави свободна държава“, каза още вицепремиерът. В изключително емоционалното си слово кметът на Казанлък Галина

Стоянова се обърна към присъстващите с думите: „Уважаеми българи с душа на Паисий, пръснати по целия свят, днес Казанлък ви събира не само заради розата и уханието, но и заради символа да покажем, че в днешното разделено време българите могат да бъдат заедно! Когато има какво да ги вдъхновява и когато има кого да последват. А тук, в Казанлък, има много вдъхновяващи причини,

които да ви накарат да се обедините и заедно да преживеете празничните дни и Казанлък“.

В обръщението си към журналистите служебният министър Иван Кондов подчерта ключовото значение на българските медии извън страната.

„Свободата на избор на журналистите“

В първия панел за свободата на избор на журналистите се обсъждаха въпроси, свързани с мисията на журналистите, икономическия и политически натиск, който се оказва върху тях, липсата на единност в гилдията, автоцензурата и др. Модераторът на панела, Ясен Дараков от Bg Voice, САЩ, заяви, че и един човек може да промени системата.

„Ние като медии трябва да осигурим спокойна и свободна среда за журналистите, да им дадем възможност те самите да се почувстват сигурни и защитени“, каза генералният директор на Българското национално радио Милен Митев. Според него, за да има свобода на избор, трябва да преодолеем страха си от различното мнение и да се преборим със страха си от икономическата и физическата

Ясен Дараков от Bg Voice, САЩ, генералният директор на БНР Милен Митев и директорът на „Новини, актуални предавания и спорт“ на „Би Ти Ви“ Антон Хекимян

принуда.

Директорът на „Новини, актуални предавания и спорт“ на „Би Ти Ви“ *Антон Хекимян*, сподели, че „свободата е избор на действието“.

От Лондон се включи секретарят на „Foreign Press Association“ *Васил Христов*. Той призова журналистите да осъзнаят, че „имат свободния избор да изключат камерата или микрофона си за всеки самозабравил се политик или бизнесмен“.

Александър Тодоров, журналист от мултимедийния портал „ФАР“ (Димитровград, Сърбия) се включи онлайн. Той обърна внимание върху натиска и дискриминацията, които оказва местното самоуправление върху „ФАР“.

Според *Живка Милова*, редактор на електронното издание „БГ Фактор“ в Кипър, свободата на медиите там има по-различно измерение, което е свързано с особената ситуация, в която се намира островът вече 49 г. В дискусиата взе участие деканът на Факултета по журналистика и масови комуникации на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ проф. д-р *Веселина Вълканова*. Тя подчерта, че свободата на журналистиката е фундаментално право и то произтича от свободата на гражданите да имат достъпна информация, която да е проверена и достоверна. Проф. Вълканова изказа мнение, че в България трябва да се създаде силна професионална журналистическа общност, която да може да защитава журналистите.

„Докато бъда в Българската телеграфна агенция, няма да огранича нито един източник на информация. Напротив, моята голяма цел е някога БТА да има информации от националните агенции на почти всички 200 държави в света“, заяви генералният директор на БТА *Кирил Вълчев*.

„Свободата на избор на аудиторията“

Медийният експерт и директор на дирекция „ЛИК“ в БТА доц. *Георги Лозанов* беше водещ на панела за свободата на избор на аудиторията, по време на който бяха засегнати въпросите за рязко променящия се профил на медиите и на аудиторията, за мястото на медиите в съвременния свят, за проблемите с дезинформа-

Доц. *Георги Лозанов* – директор на дирекция „ЛИК“ в БТА, деканът на Факултета по журналистика и масови комуникации на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ проф. д-р *Веселина Вълканова*, *Фили Ладжман*, водеща на българската програма на австралийското радио SBS, и *Теодора Пеева* – главен редактор на вестник „Сега“

цията, манипулацията и троловете в Интернет.

Според доц. *Георги Лозанов* „свободата на словото е не толкова на говорещите, колкото на слушащите“. *Работата на медиите е да осигурят информиран избор на аудиторията си*, констатира той и посочи, че чрез пропагандата, постистината и хибридната война се отнемат правата на аудиторията. За това спомагат и социалните мрежи, които често се превръщат в основен информационен източник, но за разлика от медиите, не носят редакционна отговорност. Проф. *Вълканова* заяви, че вече е променен профилът на аудиторията, която не е само получател на съдържание, а е и участник. Тя подчерта, че ключовата дума за медийната среда днес е дигитализация. Все повече се преосмисля и мястото на медиите като властелин на общественото мнение. Младата аудитория не се интересува толкова от традиционните медии, а се обръща към социалните мрежи и платформи.

Проф. *Вълканова* цитира изследване на института „Ройтерс“, според което има тенденция за намаляване на интереса към новините и новинарските съдържания. Постепенно се свива делът на качествената журналистика, а когато няма дебат, няма журналистика, няма демокрация, заяви тя. Проф. *Вълканова* засегна и темата за истината, която е основна мисия на журналистите.

Фили Ладжман, водеща на българската програма на радио SBS, сподели, че българската програма в Австра-

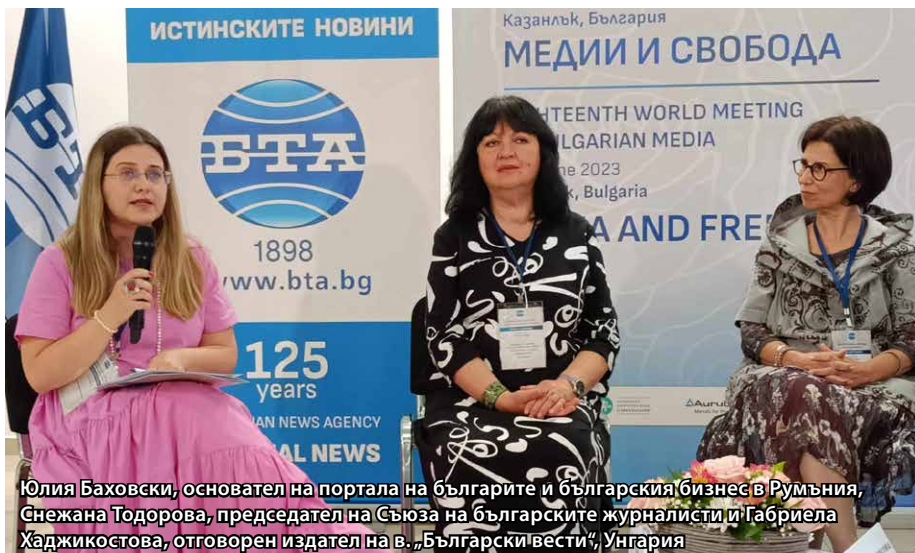
лия вече е закрыта след 45-годишно съществуване. Според нея днешната аудитория търси синтез на всички форми на предлагане на информацията.

Продуцентът на българското предаване „Ние, българите“ по радио Orange 94.0 (Австрия) *Александър Детева* се включи в дискусиата онлайн. Той обърна внимание върху съдържанието на различни сайтове, групи и профили в социалните мрежи и подчерта, че „много от тях поради користни или политически цели разпространяват откровени лъжи и манипулации“. Според него българските издания в чужбина са обединители на диаспората и създават пространство за диалог на общностите.

„Регионалната журналистика беше убита“, заяви председателят на Съюза на издателите в България и главен редактор на „Сега“ *Теодора Пеева*. Тя информира аудиторията, че в България има области, в които липсват регионални медии и там хората нямат достатъчна информация за региона, в който живеят. Според *Т. Пеева* „парите от ЕС бяха използвани за влошаване и корумпиране на медийната среда в България“, защото се раздават само на медии, които са благосклонни към властта. *Теодора Пеева* обърна внимание и върху непреодолимия засега проблем с троловете в Интернет.

Известният журналист *Христо Грозев*, изпълнителен директор и председател на борда на сайта за разследваща журналистика от „Белингат“, участва в панела чрез онлайн видеовръзка. Той

Юлия Баховски, основател на портала на българите и българския бизнес в Румъния, Снежана Тодорова, председател на Съюза на българските журналисти и Габриела Хаджикостова, отговорен издател на в. „Български вести“, Унгария

казва, че случаят „Навални“ е част от разследването за структурните опити за убийства на инакомислещите. „Разследващите журналисти публикуват това, което намерят, каквито и да са последствията, дори и тези последствия да бъдат негативни за съответната държава, за съответното общество“, заяви Грозев. Той говори за фалшивите аудио и видеозаписи, създавани от изкуствения интелект. Според него програми като Chat GPT, както и такива, създадени специално за дезинформация, ще умножат в милиони пъти усилията на сегашните дезинформатори. Част от решението е изграждане на имунитет на обществото към фалшивите новини и внасяне на система на разпознаваемост на същите от страна на големите компании.

„Празниците в медиите“

Модератор на дискусиата за празниците в медиите беше Юлия Баховски, основател на портала на българите и българския бизнес в Румъния MyRoBiz. Според нея има разлика как се усещат емоционално и как се отразяват в медиите българските празници в чужбина и в България. Подобно мнение споделя и Снежана Тодорова, председател на Съюза на българските журналисти. Тя каза, че трябва да се ориентираме и към добрите новини, каквито са новините за празниците. А това българските медии в чужбина правят със сърце и душа. За отбелязването на нашите празници от българите в Унгария говори Габриела Хаджикостова, отговорен издател на в. „Български вести“. Тя

информира публиката, че българските медии в Унгария са двуезични и не се занимават с политика, а предимно с живота на общността и с отразяване на нейната история.

В онлайн изказването си богословът проф. Иван Желев, автор на рубриката „Православен календар“ в БТА, обърна внимание върху факта, че в православния календар всеки ден е празник.

Според директора на „Новини и актуални предавания“ в „Дарик“ Людмил Кърджилов програмите на медиите по време на празниците са стереотипни. „За нас празниците не са само българските национални празници. За нас празниците са, когато българската общност има възможност да се събере“, каза Даниел Коев от българския подкаст в САЩ „Раздумка по нашенски“.

Яница Христова, редактор на списание „ЛИК“, представи възобновеното през март 2022 г. издание на БТА. Тя говори за подготвянето на различните тематични броеве на списанието, в които се включват и новини от архива на БТА. Спря се и на мартенския брой на „ЛИК“, посветен на Празника на розата.

Наградата на Националния дари-телски фонд (НДФ) „13 века България“ за принос в разпространението на българската култура получи българската програма на австралийското радио SBS

Наградата беше връчена от експерта на НДФ „13 века България“ Адриана Мешкова на Фили Ладжман –редактор

и водещ на вече закритата българска програма на австралийското радио, която каза: „Българите по света, където и да се намират, са като квантови частици. Те винаги вибрират на една и съща честота. Честотата е българска“.

Закриване на срещата

По време на закриването на форума генералният директор на БТА Кирил Вълчев се обърна към аудиторията с думите, че „тези срещи на български медии от цял свят са олицетворение на нашата способност да бъдем общност дори когато разгорещено дебатирате“.

Президентът Румен Радев, който беше официален гост по време на закриването на 18-ата среща на българските медии, подчерта, че „не можем да се развиваме като демократично общество без силни, свободни и независими медии“. Според него медийната среда все повече се превръща в критерий за свободата на самото общество, а едно общество не може да се развива демократично, ако няма медии.

Участниците в срещата на българските медии имаха изключителната възможност да разгледат Музея на розата и Казанлъшката гробница, както и да се включват в уникалния Празник на розата в Казанлък – да присъстват на тържествения водосвет за благоденствие по случай празника на града, на знаменното шествие и на тържествена церемония по поднасяне на цветя по случай Деня на Ботев, да наблюдават спектакъла по Коронясване на Царица Роза 2023 и ритуала „Розобер“ и празничното дефиле в Казанлък.

Много вълнуващите бяха и срещите със стари и нови колеги от различни държави, които за пореден път ни накараха да се почувстваме като част от голямата общност на българските медии по света.

Форумът на медиите в Казанлък ни дари с много вдъхновяващи и празнични моменти. Българският дух, който носи тази малка, но всъщност много голяма по духовните си измерения столица на розата, ни кара да милеем за „всичко българско и родно“ и да копнеем да се върнем отново в сърцето на Розовата долина.

Мария Захариева

С дъх на България

Празникът на розата 2023

Стотици гости от цял свят посещават ежегодно единствения по рода си фестивал на маслодайната роза. Ако искате да вдъхнете упойващия аромат на омайното и красиво цвете, посетете уникалния празник на розата в Казанлък през май и юни. Там ще се насладите на истинската сила на естествената ароматерапия и цветотерапия и ще усетите неподправената красота на казанлъшката маслодайна роза, която ще ви вдъхне жажда за живот.

Ритуален танц, свързан с розобера, в градините край град Крън

Царицата на цветята е символ на България най-вече благодарение на Долината на розите. Там се раждат розите, от които се произвежда известното с изключително високите си качества българско розово масло. То съдържа 283 компонента и има две незаменими качества – силен аромат и голяма трайност. До 1983 г. България е на първо място в света по производство и износ на розово масло, известно още като течното злато. „Българско розово масло“ е защитено с патент като български продукт и фигурира в регистъра на защитените от ЕК географски наименования през 2014 г.

Розата и розовото масло в Европа

През 1270 г. век граф Брюйе пренася *Rosa damascena millii* (роза дамасцена мили) от Дамаск (Сирия) във Франция. Турците я разпространяват по нашите земи, където в Подбалканския район, поради благоприятните за нея климатични условия, тя вирее най-добре. Така тази долина става известна като Долината на розите. Именно тук е култивиран нов сорт

маслодайна роза, която се различава от роза дамасцена и се нарича Казанлъшка роза.

За производство на розово масло в Долината на розите съобщава английският посланик в Цариград още през 1747 г. То се изнася в Англия, а през 18. век вече и във Виена, Лайпциг, Париж, Москва, Одеса. А френският консул пише през 1849 г., че „розовото масло се произвежда в околностите на Одрин, но най-вече в Казанлък, Стара Загора, Карлово, Калофер“. Първата фирма за търговия и производство на розово масло, за която има сведения, е открита в Казанлък от търговеца Дончо Папазов (Папазоглу) през 1820 г. Синовете му Димитро и Ботьо Папазоглу изнасят розово масло в цял свят и имат кантори в Лондон, Ню Йорк, Виена и Цариград.

Известни са и къщите на Кънчо Шипков, основана 1840 г., на Христо Христов (1863 г.), Петко Орозов (1864 г.) и „Еньо Бончев и Сие“ (1909 г.). Българското розово масло печели златни медали на световните изложения във Виена (1873), Париж (1875), Филадельфия (1876), Чикаго (1893) и др.

История на празника на розата в Казанлък

Днес Празникът на розата се е превърнал в един от най-известните фестивали в България. Интересно е, че той възниква до голяма степен и като благотворителна акция. Води началото си от 1903 г. Тогава будни казанлъшки граждани организират празник на розата и милосърдието, който се провежда на Петдесетница. По време на празника са се предлагали розово масло и розова вода, главова ракия, есенции, парфюми и сапуни от рози, картички, изобразяващи розобера и розопроизводството. Публикуван е и списък на дарителите, които помагат на бедните и болните.

През 1912 г. празникът протича на 29 юни и минава под знака на борбата с туберкулозата. Има и народно веселие с фейерверки. Три години по-късно средствата от продажбата на рози по време на празника отново се използват за болните от туберкулоза. По време на войните в началото на миналия век традицията е прекъсната и се възстановява през 30-те години на 20. век. По това време на празника са били композирани специални влакове за посещение на Розовата долина. През 1935 г. празникът в Казанлък прераства в „розова седмица“, която се провежда от първи до шест юни. На следващата година известният писател и художник Димитър Чорбаджийски – Чудомир, който е член на инициативния комитет, организира томбола с предмети; на тържеството гостува и пловдивският общински театър. Провеждат се състезания по колоездене и футболен мач. За първи път през 1936 г. розоберачка с кошница в ръка пръска розов цвят. Събират се средства за издръжка на казанлъшки деца, които учат в софийски учебни заведения. През 40-те г. на миналия век, във връзка с Втората световна война, започва

Розоберът най-често започва с песента „Тръгнала е Бяла Мина, пол да бере, пол да вари“

унищожаването на етеричномаслените култури. Възстановяването на розовите градини се извършва през 50-те г. През следващите десетилетия празникът на розата се провежда в Казанлък, Карлово, Павел баня, превръща се в ежегоден събитие и се разраства.

През 1968 г. се провежда ритуален розобер и карнавално шествие с герои от разказите на Чудомир. Следващата година д-р Косю Зарев подготвя музейната експозиция за музея на розата, която проследява историята на розопроизводството в България. През 1971 г. Празникът на розата в Казанлък е обявен за национален празник.

Специална комисия определя и основните му части – откриване на изложба на цветя, избор на Царица Роза, официално откриване на празника и провеждане на ритуала „Розоварене“, връчване на награда на най-добрите розопроизводители, провеждане на карнавално шествие. Тези основни елементи на празника се запазват и през следващите години, но са значително обогатени и са съпроводени от конкурси, изложения, конференции, състезания, събори на народното творчество, дефилета, празнични паради и др. По социалистическо време се провеждат също така митинги и манифестации на розопроизводителите. Интересно е, че през 80-те години се осъществяват и международни журналистически срещи „Българска роза“, в които участват журналисти от над 20 страни. Осмото издание на срещата е през 1989 г.

През 2012 г. празникът прераства във Фестивал на розата по идея на кмета Галина Стоянова и е патентован през

2021 г.

Сред гостите на Празника на розата са български министри, президенти и министър-председатели, представители на дипломатическия корпус, гости от цял свят.

Празничното карнавално шествие е кулминация на фестивала

Карнавалното шествие се провежда от края на 60-те години. По време на различните му издания участват от 5000 до 10 000 души. То има и различни наименования – „Весел Казанлък“, „Цветята и смехът“, Карнавално шествие на цветята и младостта, „Мъдростта на розата“, Дефиле на аромата и красотата, „Приятелство в рози“ и др. В шествието участват кукерски групи от различни селища, традиционните герои от разказите на Чудомир, както и Бай Ганьо Балкански със своите мускали.

От началото на 70-те години до 2006 г. сред героите на карнавалното шествие

е и тракийският цар Севт III, който предвожда шествието заедно със своята свита на специално изработена за целта колесница, водена от два коня. Царица Роза също е сред водачите на шествието. Първоначално тя пристига на мотокар, украсен като антична каляска, а следващите години се вози на тракийска колесница. За придвижването ѝ се използва и файтонът от Историческия музей в Казанлък. В днешно време Царица Роза и нейните подгласнички дефилират с лека кола.

Ритуалите „Розоберене“ и „Розоварене“

По време на Празника на розата гостите имат възможност да наблюдават сутрин в някои от розовите полета в околностите на Казанлък как се извършва розоберът и да видят ритуалния танц, свързан с него. Там розоберачи в народни носии и фолклорни групи изпълняват народни песни и играят хора. Избира се розоберачка. Следва демонстрация на розоваренето в голпана (розоварната). Гостите се обкичват с венци от рози и имат възможност да си наберат сами маслодайни рози в полето.

Конкурс „Царица Роза“

Цариците Роза са красивото лице на празника. Те се избират сред абитуриентките в Казанлък. Първата Мис Роза 1960 г. е Стефка Таралежкова. След като рецитира стихотворението „Нора“ на Дамян Дамянов, тя е окичена с венец от рози и без специална церемония е избрана за Мис Роза. Интересен е фактът, че първата Царица Роза Радка Добрева е избрана през

Кирил Вълчев – генерален директор на БТА, президентът на България Румен Радев (в средата) и Галина Стоянова – кмет на Казанлък (отдясно) присъстваха на ритуала „Розобер“ край Крън

1968 г. с комсомолско поръчение. А за да ѝ поставят короната, се налага да ѝ отрежат дългите плитки. Но такива са били тогава времената. Две години по-късно е коронясана първата избрана с конкурс Царица Роза – Анастасия Стоянова. „Роза на празника“ през 1972 г. е Славка Цветкова.

С течение на времето церемонията по избирането и коронясването на Царица Роза става все по-богата. През 90-те години носителките на титлата „Царица Роза“ получават различни парични награди; осигурени са им екскурзии до САЩ, Италия, Япония. На конкурса „Царица Роза“ присъства и японският посланик, който е в журито. През 2013 г. Община Казанлък патентова конкурса „Царица Роза“ по идея на кмета Галина Стоянова. Роклите на Царица Роза и нейните подгласнички се изработват от известни модни къщи. През 2020 г. конкурсът за първи път се провежда онлайн поради епидемията от Ковид-19.

Конкурсът „Царица Роза“ в днешно време завършва с церемония спектакъл по коронясването на площад „Севтополис“.

По време на фестивала се провежда също така детското шоу „Принцеси на Розата“, Националното надиграване „Тъпан бие, хоро се вие“, Фестивал на виното „Розе“, Международен фолклорен фестивал и др.

Празникът на розата 2023

Тази година Празникът на розата в Казанлък се проведе в периода от 19 май до 4 юни. Той започна с конкурса спектакъл „Избор на Царица Роза 2023“. Ритуалът „Розобер“ беше пред-

Царица Роза 2023 Кристина Попова и нейните подгласнички Нона Ангелова и Дебора Маркова също взеха участие в ритуала „Розобер“

ставен в селата Черганово, Кънчево, Ясеново, Овощник, Розово и град Крън, а ритуалът „Розоварене“ – в Етнографския комплекс „Кулата“ и в Музея на розата.

Програмата включваше откриване на няколко изложби, надиграване, представяне на книгите и албумите „Царица Роза“, „Нашият Казанлък“, маратон „Розова долина“, откриване на музей „Анхинора“, концерт-спектакъл по коронясването на Царица Роза, Международен фолклорен фестивал, детско шоу „Принцеси на розата“, Национален конкурс за вино розе, търговско изложение. В ДК „Арсенал“ се проведе 13-тият национален балетен конкурс за купа „Българска роза“. На площад „Севтополис“ имаше концерти на румънската попзвезда Ина, на групата Boney M. Xperience и на Николина Чакърдъкова. На 2 юни пред паметника на Христо Ботев в Казанлък се извърши тържествена церемония по поднасяне на вен-

ци и цветя в памет на Христо Ботев и загиналите за свободата на България в присъствието на вицепремиера Илияна Йотова. Тя беше официален гост и на тържествения водосвет за здраве и благоденствие и тържественото издигане на знамената на Казанлък и България по повод празника на града. Тази година за носителка на короната беше избрана Кристина Попова. Така тя стана 55-ата Царица Роза, а нейни подгласнички бяха Нона Ангелова и Дебора Маркова.

Президентът на България Румен Радев заедно със съпругата си Десислава Радева присъства на ритуала „Розобер“ в розовите градини край град Крън и на празничното шествие в Казанлък, където приветства жителите и гостите на града.

По време на фестивала се проведе и 18-ата световна среща на българските медии.

По случай честването на 120-годишнината от провеждането на първия празник на розата БТА издаде специален брой на списание „ЛИК“, посветен на юбилея, а Община Казанлък публикува книгата „120 години Празник на розата“.

Столицата на Розовата долина и тази година посрещна по случай Празника на розата хиляди гости от цял свят. Те имаха щастието да видят как се произвежда най-висококачественото розово масло в света и да се докоснат до мимолетната красота на казанлъшката маслодайна роза, чийто аромат винаги ще им припомня България.

Мария Захариева

Източници: „120 години Празник на розата“ и списание „ЛИК“, май 2023

На 2 юни в Казанлък се извърши тържествена церемония по поднасяне на венци и цветя в памет на Христо Ботев и загиналите за свободата на България в присъствието на вицепремиера Илияна Йотова

Черноморската перла Созопол – една романтична разходка от миналото

Красивият черноморски град, разположен върху скалист полуостров в най-южната част на Бургаския залив, привлича туристите с красивите си панорамни гледки. Созопол отдавна служи за вдъхновение на редица художници, писатели и музиканти.

Южната крепостна стена

Град с хилядолетна история

Заедно с Несебър Созопол е един от най-старите и най-красивите черноморски градове. Многобройните църкви и културни паметници свидетелстват за неговата богата история. Основаното от гръцки колонизатори от Мала Азия през 7. в. пр. Хр. селище първоначално се е наричало *Аполония Понтика* (в чест на бог Аполон). То е било важен търговски център със собствена флота и монетосечене. За богатството и могъществото на града „говори“ 13-метровата бронзова статуя на бог Аполон, която някога е била издигната тук. След превземането на Аполония Понтика от римляните през 1. в. пр. Хр. статуята е отнесена като военен трофей в Рим и поставена на Капитолийския хълм.

По времето на император Анастасий около града е издигната крепостна стена, част от която е запазена и до днес. След налагането на християнството като официална религия през 4. в. градът променя името си на *Созополис* (Град на спасението). През Средновековието той се оформя като важен търговски, религиозен и културен център, с множество църкви и

монастири, най-големият от които е „Св. Йоан Предтеча“ на о-в Св. Иван. Селището влиза за кратко в пределите на Първата българска държава при хан Крум, а след това отново става част от българското царство по времето на цар Калоян. В резултат на българо-византийските войни в края на 13. и началото на 14. в. на няколко пъти Созопол попада ту във Византия, ту в България. През 1366 г. генуезците начело с граф Амадей VI

Савойски го превземат и предават на Византия.

След завладяването на града от османските турци в средата на 15. в. той запада и се превръща в малко рибарско селище. По време на османското владичество Созопол запазва християнския си облик. Постепенно градът отново се превръща в пристанищен и търговски център, но често става мишена на пиратски нападения. След края на поредната Руско-турска война (1829) голяма част от българското население, за да се спаси от турските репресии, се изселва в Русия. Няколко десетилетия по-късно в Созопол се заселват българи от Странджанския край и гръцки рибари.

Освобождението на България заварва града с преобладаващо гръцко население. Негов основен поминък е риболовът. През 1921 г. тук се създава Рибарско училище. От 20-те години на миналия век започва да се развива летният туризъм.

Археологически и културни паметници

Ако искате да научите повече за античното минало на Созопол, трябва

Крепостна кула в Созопол

да посетите **Археологическия музей**, който разполага с най-богатата колекция в България от древногръцки рисувани вази, камени и оловни котви, антични и средновековни амфори. Тук се съхранява *реликвариат* (осветената кутия) с мощите на св. Йоан Кръстител, намерени през 2010 г. при археологически разкопки под олтара на манастирската църква на о-в Свети Иван. На о-в Св. св. Кирик и Юлита са намерени останките на храма на бог Аполон. Тук някога се е издигала и една от най-ранните християнски базилики. Едно от най-посещаваните от туристите места са останките от манастира „Св. Николай Чудотворец“, открити случайно при археологически раз-

Традиционна созополска къща

Разходка из Стария град – докосване до Възраждането

Разходката из тесните калдъръмени улички на Стария град ни пренася в епохата на Възраждането. Запазени са над *180 къщи от 18. – 19. в.* Много от тях носят отпечатъка на архитектурния стил на Странджанския регион, тъй като през 19. в. тук се заселват много българи от този край. Приземието е изградено от масивен камък, а горните етажи от дърво, което служи за надеждна защита срещу соления морски въздух.

В „**Дуковата къща**“, построена през 60-те години на 19. в. от тогавашния кмет на града, днес се намира Центърът за изкуства, местни художествени занаяти и традиции. Друг архитектурен паметник на Възраждането е **Етнографският музей**, чиято експозиция представлява възстановка на някогашната созополска къща. Дворът е оформен според някогашната възрожденска традиция – с навеси и чардаци, с тъкачен стан, бъчви за вино, селскостопански сечива и миндери. В **Художествената галерия** са изложени 300 произведения на изкуството – живопис, графика и скулптура. Сред тях е и колекцията на българския художник маринист Александър Мутафов. В града ежегодно се организират международни пленери по живопис и скулптура.

Град, в който е невъзможно да се скучае

В Созопол човек не може да скучае. Днес Старият град представлява успешно съжителство между минало

и настояще, история и съвременност. По неговите улички са накацали модерни заведения, изкушаващи туристите с всевъзможни местни специалитети – рибена супа, Маринован чернокоп, сладко от зелени смокини, созополска дамга (сладкиш, водещ началото си още от Византия и смятан за един от символите на града).

Градът и околностите му предлагат над 10 плажа. Малкият централен плаж, разположен между стария и новия град, се препоръчва за деца и неопитни плувци. Далеч по-голям и атрактивен е плажът „Харманите“ в новия град. На юг от него са красивият „Райски залив“, къмпингите „Кавациите“, „Смокиня“ и „Веселие“, резерватът „Пясъчна лилия“, защитената местност „Алепу“, известна с пясъчните си дюни.

Културният календар на Созопол е изключително богат. На Никулден се чества празникът на осолената риба под формата на конкурс. Целогодишно се провеждат множество фестивали – на старите занаяти и изкуствата, за театър на открито „Арлекино и Марионета“. Безспорно, „черешката на тортата“ са организирани от 1984 г. ежегодно в края на август празници на изкуствата „Аполония“. Богатата програма включва театрални представления, концерти на открито, изложби, прожекции на филми, джаз концерти с участието на известни чуждестранни изпълнители, литературни вечери, изложби.

д-р Красимира Мархалева
по материали от НБКМ

Църквата „Св. св. Кирил и Методий“

копки през 2011 г. Тук са намерени мощи на светец, за които се предполага, че са на патрона на църквата. В Стария град и околностите днес са запазени *20 параклиса и 4 църкви*. Най-старата е *Св. Георги Победоносец*, построена през 17. в. на мястото на стара базилика. Тя се намира в центъра на града и е играла ролята на митрополитска църква. В градския парк се намира малката църква *Св. Зосим*. Църквата *Св. Богородица* е дълбоко вкопана в земята, построена през 15. в. върху основите на средновековен храм. Четвъртата църква, *Св. св. Кирил и Методий*, издигната през 1899 г., е един от последните архитектурни шедьоври на българския майстор Уста Генчо Кънев.

Мириам Моравцова

(22.3.1931 – 10.3.2023)

Мириам Моравцова

На 10 март 2023 г. завинаги ни напусна чешката етнологка д-р Мириам Моравцова. Голяма част от професионалната ѝ кариера протича в рамките на Чешката академия на науките. След дипломирането си по етнология и история във Философския факултет през 1955 г. М. Моравцова постъпва на работа като научен сътрудник в Славянския институт. Оттогава датира и нейният интерес към южните славяни и по-специално, към българите. Той се дължи до голяма степен и на пътуванията ѝ до България, за които тя многократно и с възторг разказваше. През 1963 г. М. Моравцова започва работа в новосъздадения Институт за история на европейските социалистически държави. Шест години по-късно приема предложението за работа от Института по етнография и фолклористика. В сферата на нейните изследователски дирения влизат и българските градинари, които се заселват в чешките земи още от края на 19. в.

През 1992 г. М. Моравцова работи в новосъздадения Институт за основи на образованието, който през 1999 г. прераства във Факултет по хуманитарни изследвания към Карловия университет. М. Моравцова преподава и пише по теми, свързани с националната идентичност, културния живот и интеграцията на етническите малцинства в Чешката република. До края на професионалната си кариера М. Моравцова остана вярна на славянската проблематика. За това говори нейната дългогодишна съвместна работа с няколко поколения български бохемисти (доц. Величко Тодоров, проф. Владимир Пенчев, д-р Румяна Георгиева, д-р Красимира Мархалева, д-р Боряна Станева), чешки българи (д-р Ружена Хавранкова, проф. Зденек Урбан, д-р Марцел Черни) и балканисти (проф. Ладислав Хладки, доц. Вацлав Щепанек, д-р Франтишек Шистек, д-р Маркета Славкова, Ивана Скендеря), с които сътрудничи и работи по съвместни проекти („Побратим“, „Антропология на диалога“, поредицата „Етнически общности“ и др.). Тя и дъщеря ѝ д-р Дана Битнерова, преподавател в същия факултет, имат голяма заслуга за популяризиране на балканистиката в чешкия научен свят чрез организирани ежегодно балканистични конференции („Балкански експрес“).

д-р Красимира Мархалева

Абонамент

Интересува ли ви животът на българите в Чехия, България и в целия свят?

Абонирайте се за списание „Българи“, подкрепете своето българско списание! „Българи“ е едно от най-представителните списания на българската общност.

Годишният абонамент за 6 броя е само 240 Kč. Пощенските услуги поема сдружение „Възраждане“. Средствата можете да изпратите на сметката на сдружението **2201279334/2010** или по пощата на адрес: Vazraždane, Vocelova 3, 120 00 Praha 2.

Обадете ни се на GSM 777 196 322 или ни пишете на e-mail bulgari@atlas.cz

За контакти:
Vazraždane
Vocelova 602/3, 120 00 Praha 2
Тел.: +420 777 196 322
bulgari@atlas.cz, www.bulgari.eu
Facebook: Bulgari Vazraždane

брой 3/2023 *Българи*

Издател:

Гражданско сдружение „Възраждане“, „Воцелова“ 3, 120 00 Прага 2

Адрес на редакцията:

Vocelova 3, 120 00 Praha 2

„Българи“ излиза с финансовата подкрепа на Министерството на културата на Чешката република

Регистрационен номер в Министерството на културата на Чешката република: E 13282

ISSN 2336-8365

Главен редактор:

Мария Захариева

Редакционен екип:

д-р Красимира Мархалева, Красимир Проданов, д-р Десислава Вилимовска

Коректор: д-р Десислава Вилимовска

Сътрудници:

Пламен Тотев, Даниела Горчева, д-р Димана Иванова, Златна Костова, Здравка Славова, Деница Проданова, Сирма Зидаро-Коунова, Наталия Бояджиева, Васил Самоковлиев, Ели Мандажиева, Асен Милчев, Георги Георгиев

Дизайн: Владислав Цонев

Година 21, брой 3/2023

e-mail: bulgari@atlas.cz

www.bulgari.eu

Печат: TISKAP s.r.o.

Цена: 30 крони

Годишен абонамент: 240 крони

Всички права запазени

Това издание или отделни негови части не могат да бъдат размножавани, публикувани и/или предавани по електронен, механичен, фотокопирен или друг начин, както и въведени в информационни системи, включително компютърни, без изрично писмено съгласие от издателя – Vazraždane

Позицията на редакцията може да не съвпада с мнението на авторите на публикуваните материали. Авторите отговарят за авторството на своите текстове.

Bulgari

Periodikum bulharské menšiny v České republice
 Časopis je vydáván s finanční podporou Ministerstva kultury České republiky

Bulgari 3/2023

Adresa redakce a tel. spojení:

Vocelova 3, 120 00 Praha 2
 221 419 838, 777 196 322
bulgari@atlas.cz, www.bulgari.eu

Ročník XXI

Periodicita: 6

Náklad: 500 výtisků

Místo vydávání: Praha

Číslo vydání: 3/2023

Evidenční číslo: MK ČR 13282

ISSN 2336-8365

Vydavatel: Vazraždane, Vocelova 3
 120 00 Praha 2, IČO 26544229

Copyright: ©Vazraždane

Българско неделно училище „Възраждане“

Прием на деца за предучилищна група и на ученици

Контакти: balgari@atlas.cz, 777 196 322

Адрес: Дом на националните общности, ул. „Воцелова“ 602/3, 120 00 Прага 2

Спирка на метро и трамвай: I. P. Pavlova

„Чудотворни икони и свети мощи на Балканите“
 Филозофски факултет на Карловия университет, 24 май – 30 юни 2023 г.
 Снимки: Иржи Стибор и д-р Красимира Мархолева

Итка Зарубова, Снежана Йочева-Димитрова, посланик Данчо Мичев и Володя Гоцев

Проф. д-р Жана Гладкова, посланик Данчо Мичев, Итка Зарубова

„Ние сме Земята“

Изложбата на Радослава Боор и Милош Нешич в Земеделския музей в Прага ще продължи до 17.09.2023 г.
 Снимки: Елена Михалек

